

STANOVISKO
K NÁVRHU STÁTNÍHO ZÁVĚREČNÉHO ÚČTU ČESKÉ REPUBLIKY
ZA ROK 2023

Nejvyšší kontrolní úřad

Sp. zn.: 79/24-NKU45/231/24

Praha 26. srpna 2024

STANOVISKO
K NÁVRHU STÁTNÍHO ZÁVĚREČNÉHO ÚČTU ČESKÉ REPUBLIKY
ZA ROK 2023

(k sněmovnímu tisku č. 691/0)

(předkládané v souladu s § 5 zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu)

Předkládá: Miloslav Kala,
prezident Nejvyššího kontrolního úřadu

Nejvyšší kontrolní úřad (dále také „NKÚ“) předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (dále také „PSP ČR“) stanovisko k vládnímu návrhu státního závěrečného účtu (dále také „SZÚ“) České republiky (dále také „ČR“) za rok 2023 na základě ustanovení § 5 zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu. NKÚ při vypracování stanoviska vycházel ze sněmovního tisku PSP ČR č. 691/0, ze závěrečných účtů jednotlivých kapitol státního rozpočtu, ze schválených kontrolních závěrů kontrolních akcí (dále také „KA“) a z dalších poznatků ze své kontrolní a analytické činnosti.

STANOVISKO NKÚ JE ROZVRŽENO DO NÁSLEDUJÍCÍCH ČÁSTÍ:

I.	Úvodní slovo prezidenta.....	5
II.	Hospodaření veřejných rozpočtů	6
1.	Ekonomický vývoj	7
2.	Veřejný dluh.....	16
III.	Státní rozpočet.....	22
1.	Hospodaření státního rozpočtu.....	23
2.	Příjmy státního rozpočtu	25
3.	Výdaje státního rozpočtu.....	32
IV.	Hospodaření dalších složek veřejných rozpočtů	44
1.	Hospodaření územních rozpočtů.....	45
2.	Hospodaření státních fondů	50
3.	Hospodaření zdravotních pojišťoven	53
V.	Vyhodnocení správnosti vykázaných údajů.....	55
	Seznam zkratk.....	58
	Příloha č. 1: Kontrolní akce, jejichž schválené kontrolní závěry byly použity pro stanovisko NKÚ	60

Redakční poznámka:

Redakční uzávěrka stanoviska NKÚ k návrhu SZÚ za rok 2023 byla stanovena na 30. 6. 2024.

Materiál je prioritně zaměřen na skutečnosti roku 2023 a hodnocení je provedeno na základě nejaktuálnějších dostupných dat. Ve výjimečných případech mohou být data starší než pro rok 2023.

V materiálu není sjednocen počet desetinných míst, a to z důvodu používání různých zdrojů (některé zdroje uvádějí pouze zaokrouhlená čísla nebo čísla zaokrouhlená na odlišný počet desetinných míst). Dále může v materiálu dojít k drobným odchylkám hodnot z důvodu zaokrouhlování nebo použití různých zdrojů.

I. ÚVODNÍ SLOVO PREZIDENTA

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

předkládám vám zprávu Nejvyššího kontrolního úřadu o kondici veřejných financí naší země v roce 2023. Pokusili jsme se v ní nejen shrnout klíčová data, ale také upozornit na rizikové trendy, které mají vysoký potenciál hospodaření s prostředky veřejných rozpočtů v nejbližší i vzdálenější budoucnosti ovlivňovat.

Rok 2023 nebyl z hlediska většiny ekonomických ukazatelů dobrým rokem. V řadě z nich jsme zaostávali za průměrem Evropské unie. Hrubý domácí produkt reálně poklesl o 0,3 %, průměrná míra inflace dosáhla 12 % a byla druhá nejvyšší v EU, pokračovalo i vysoké tempo zadlužování státu, před nímž opakovaně varujeme. Tvorba hrubého kapitálu reálně poklesla o 6,8 %. A i nejnižší míra nezaměstnanosti v EU, kterou lze na první pohled považovat za pozitivní ukazatel, v sobě skrývá velká rizika spojená se snižující se produktivitou práce.

Jistě, mohli bychom výše uvedené obhajovat tím, že Česká republika čelila mimořádným výzvám. Vzhledem k tomu, že Česko má nejvyšší podíl přidané hodnoty průmyslu na národním hospodářství ze všech zemí EU, dopadla na něj energetická krize a s ní spojený růst cen elektřiny, plynu a tepelné energie obzvláště tíživě.

Českému průmyslu nenahrávají ani globální trendy. Obzvláště automobilový průmysl začíná pociťovat globální přesun výrobních kapacit do Číny a dalších asijských zemí. Zatímco v Číně se loni vyrábělo o 17 % víc motorových vozidel než v roce 2019, největší výrobce v Evropě Německo jich za stejné období vyrobil naopak o 12 % méně. V jiných zemích je pokles ještě markantnější – ve Španělsku o 13 %, v Anglii o 25 % a ve Francii o 31 %. Výstražněji už kontrolka pro český průmysl blikat nemůže.

V kontextu globálních změn, jejichž dopadům se můžeme bránit jen velmi omezeně, by byla namístež maximální rozpočtová omezitelnost a systémové reformy, které nám umožní být na ně připraveni. Nic takového se však neděje. Rychlost zadlužování České republiky v letech 2020 až 2023 byla druhá nejvyšší v rámci zemí Evropské unie. Za tři roky se veřejný dluh navýšil o dalších 50 %, což výrazně převyšuje průměr nárůstu zadlužení v zemích EU, který byl na úrovni 14 %. K zadlužení Česka přispěly i další kroky, namátkou zrušení superhrubé mzdy a nové stanovení výsledné sazby daně z příjmu fyzických osob, daň z nabytí nemovitých věcí nebo nedostatečná valorizace spotřebních daní.

Zakládáme si přitom na velký problém. V roce 2023 dosáhly výdaje na obsluhu státního dluhu České republiky 68 miliard korun, což reprezentuje třetinu všech investic státu v daném období. Ministerstvo financí předpokládá, že do roku 2026 tyto výdaje vzrostou o dalších více než 51 miliard. Současně rostou výdaje státu – loni o 11 % a mají navíc z drtivé většiny mandatorní nebo kvazimandatorní charakter. Bez razantních a okamžitých systémových změn zaměřených na vyšší efektivitu státu se kondice českých veřejných financí nemá šanci vrátit aspoň k evropskému průměru.

A to se stále srovnáváme se zeměmi EU. Jak ale ve svém komentáři upozornil bývalý guvernér České národní banky Miroslav Singer, benchmark v podobě ekonomik EU by rozhodně neměl být vnímán jako srovnávání se s těmi, kteří v globální konkurenci vítězí.

Přeji Vám inspirativní čtení.

Miloslav Kala

prezident Nejvyššího kontrolního úřadu

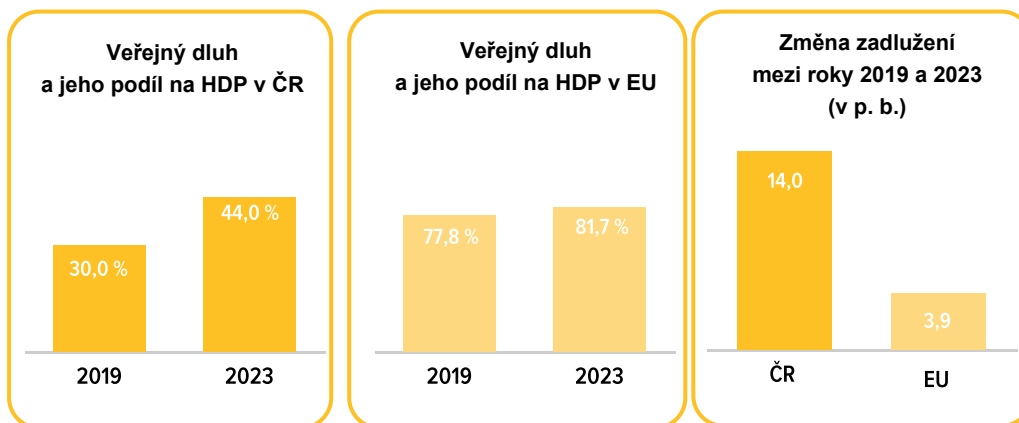
II. HOSPODAŘENÍ VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ

ČESKÁ REPUBLIKA V ROCE 2023 ZAZNAMENALA 8,2% RŮST NOMINÁLNÍHO HDP, AVŠAK REÁLNÝ HDP POKLESL O 0,3 %, COŽ BYL HORŠÍ VÝSLEDEK NEŽ PRŮMĚR EU. KUPNÍ SÍLA DOMÁCNOSTÍ BYLA VÝRAZNĚ OSLABENA ROSTOUCÍMI CENAMI, ZATÍMCO VÝDAJE NA KONEČNOU SPOTŘEBU VLÁDNÍCH INSTITUCÍ VZROSTLY REÁLNĚ O 3,5 %.

2023	ČR	Průměr EU	Pozice ČR v EU
 Růst hrubého domácího produktu	-0,3 %	0,5 %	osmá nejnižší
 Míra inflace	12,0 %	6,4 %	druhá nejvyšší
 Nezaměstnanost	2,6 %	6,1 %	první nejnižší
 Veřejný dluh a jeho podíl na HDP	44,0 %	82,0 %	devátá nejnižší

” S ohledem na demografický vývoj České republiky **nelze na trhu práce očekávat zásadní zlepšení**. Nedostatečná podpora rodin v minulosti navíc zhoršuje nedostatek pracovních sil. **Slabší ročníky nejsou schopny dostatečně nahradit odchod silnějších ročníků** z trhu práce, což vede k výraznému poklesu dostupné pracovní síly.

AČKOLIV ČR I PŘES STÁLE ROSTOUCÍ DLUH PATŘÍ V RÁMCI EU MEZI MĚNĚ ZADLUŽENÉ ZEMĚ, TEMPO RŮSTU STÁTNÍHO DLUHU JE V POSLEDNÍCH LETECH JEDNO Z NEJRYCHLEJŠÍCH.

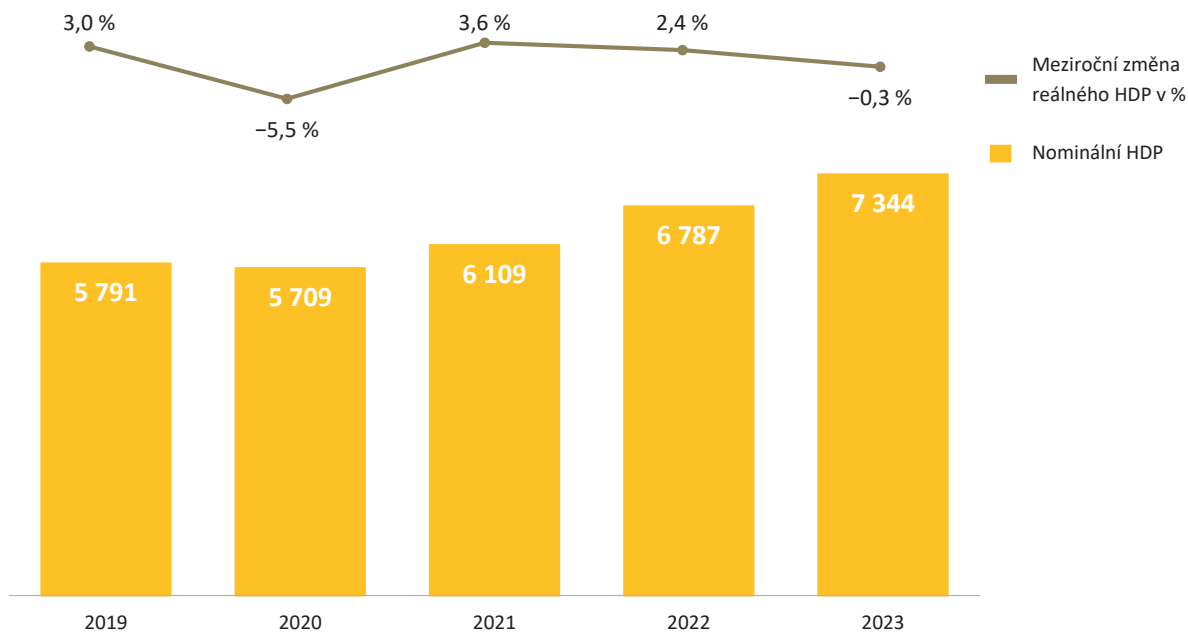
” Veřejný dluh České republiky se v roce 2023 zvýšil o 230,8 mld. Kč a dosáhl hodnoty 3 228,4 mld. Kč. **Tempo růstu veřejného dluhu České republiky od roku 2019 výrazně zrychlilo**. Toto zrychlení bylo ovlivněno zejména dopady bezpečnostní a geopolitické situace v Evropě a pandemií covidu-19.

1. EKONOMICKÝ VÝVOJ

V roce 2023 zaznamenala Česká republika 8,2% růst nominálního hrubého domácího produktu (dále také „HDP“). Tento růst přinesl navýšení HDP o 557 mld. Kč. Reálný HDP, který očisťuje růst nominálního HDP o inflaci, však poklesl o 0,3 %, Česká republika se tedy v roce 2023 nacházela v mírné recesi. V rámci Evropské unie (dále také „EU“) to byl osmý nejhorší výsledek. Průměrný růst reálného HDP Evropské unie byl necelých 0,5 %.

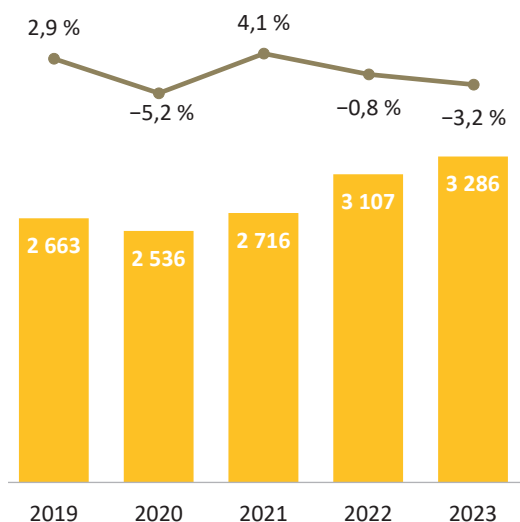
Graf č. 1: Hrubý domácí produkt (v mld. Kč, v %)

Zdroj: Ministerstvo financí.

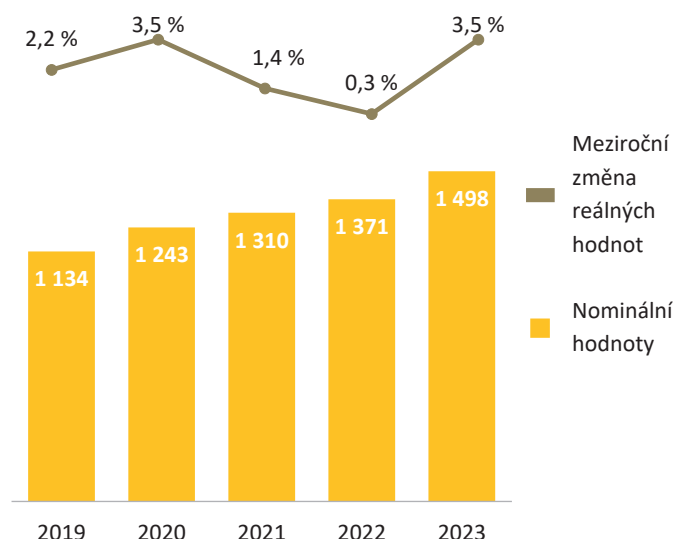
Jedním z klíčových faktorů, které způsobily reálný pokles HDP, byla nízká spotřeba domácností. Výdaje na konečnou spotřebu domácností sice vzrostly o 179 mld. Kč (tj. 5,8 %), avšak výrazně zaostávaly za průměrnou mírou inflace, a tak reálně klesly o 3,2 %. Tento nesoulad ukazuje, že kupní síla domácností byla výrazně oslabena rostoucími cenami. Naopak výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí zaznamenaly reálný růst o 3,5 %, což bylo částečně způsobeno zvýšením počtu zaměstnanců zejména v oblasti vzdělávání.

Graf č. 2: Výdaje na konečnou spotřebu domácností (v mld. Kč, v %)

Zdroj: Ministerstvo financí.

Graf č. 3: Výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí (v mld. Kč, v %)

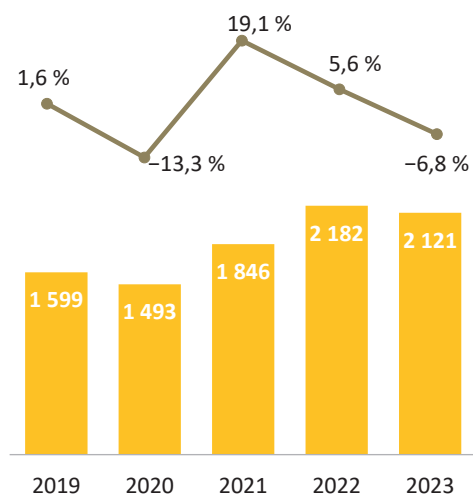

Zdroj: Ministerstvo financí.

Dalším negativním faktorem ovlivňujícím výsledek HDP České republiky byl reálný pokles tvorby hrubého kapitálu o 6,8 %, což poukazuje na opatrnost investorů a firem v době ekonomické nejistoty a vysokých nákladů na energie. Investiční podmínky byly významně ovlivněny také oslabující korunou, která zvyšuje jejich nákladovost.

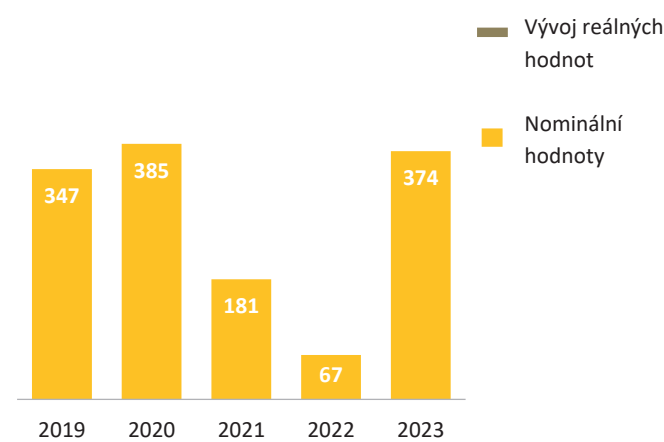
Jedním z pozitivních faktorů byla bilance zahraničního obchodu. Po utlumení způsobeném pandemickou situací došlo k oživení zahraničního obchodu, který se vrátil na předcovidové hodnoty. Tento segment výrazně přispěl ke zmírnění celkového poklesu reálného HDP. Zbylou část celkového nominálního HDP za rok 2023 tvoří výdaje na konečnou spotřebu neziskových institucí ve výši 66 mld. Kč.

Graf č. 4: Tvorba hrubého kapitálu (v mld. Kč, v %)

Zdroj: Ministerstvo financí.

Graf č. 5: Bilance zahraničního obchodu (v mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí.

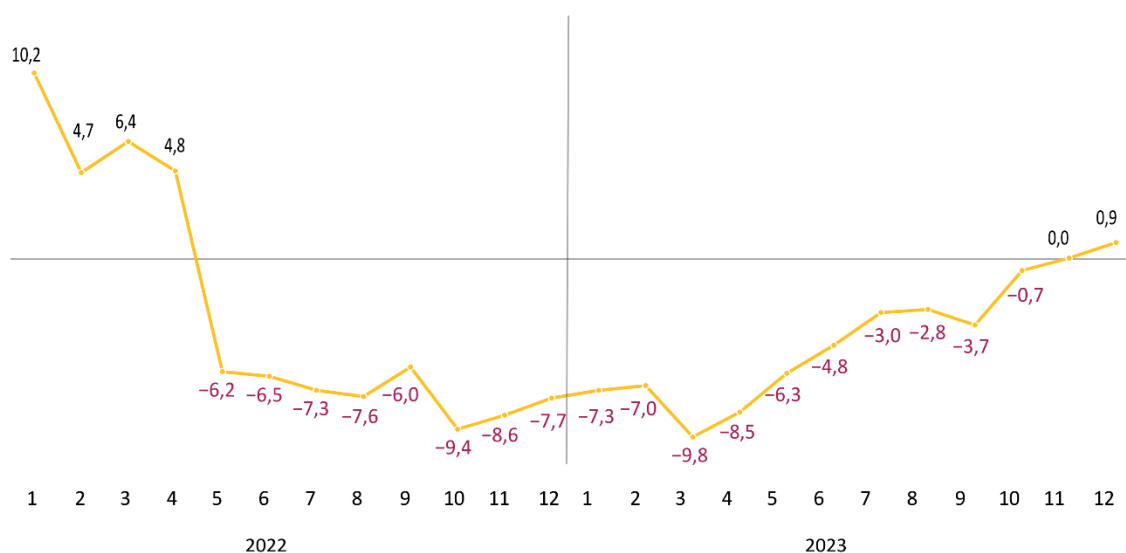
Pozn.: Reálné hodnoty Ministerstvo financí nezveřejňuje.

Konečná spotřeba domácností tvoří téměř polovinu celkového HDP, od května 2022 do listopadu 2023 však vykazovala nepřetržitý meziroční pokles. Ke snížení tržeb došlo zejména u potravin a obchodů s oděvy a obuví.

” Oslabení kupní síly domácností vedlo ke snížení reálného HDP.

Díky trvalému poklesu meziročních hodnot inflace, která se v roce 2023 snížila z lednových 17,5 % na prosincových 6,9 %, a snížení úrokové sazby Českou národní bankou v prosinci 2023 o 0,25 procentního bodu (dále také „p. b.“) na 6,75 % se zvýšilo optimistické očekávání spotřebitelů. V prosinci byl zaznamenán první meziroční nárůst tržeb v maloobchodech o 0,9 %.

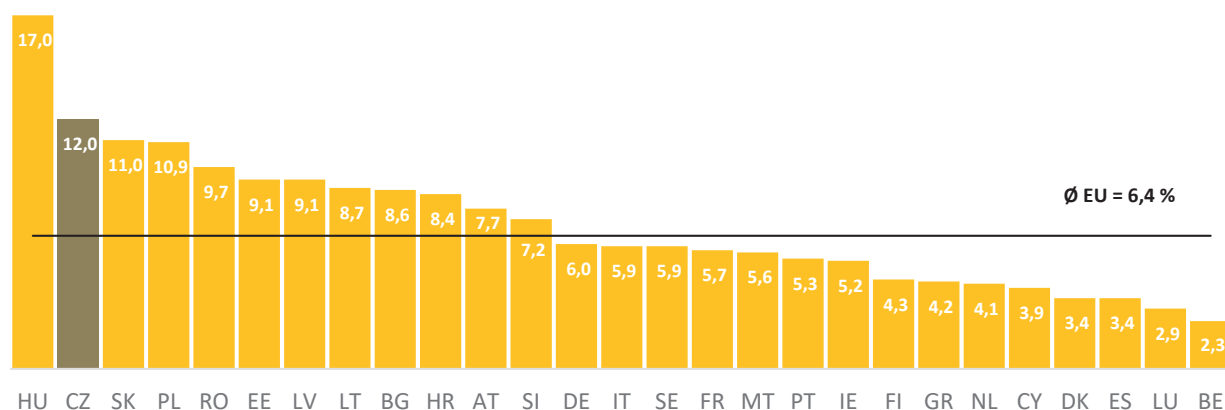
Graf č. 6: Meziroční tržby v maloobchodech (v %) – sezonně očištěno

Zdroj: Český statistický úřad.

V roce 2023 Česká republika zaznamenala druhou nejvyšší míru inflace ze zemí Evropské unie, inflace dosáhla úrovně 12 %. Tato hodnota byla o 5,6 p. b. vyšší než průměr zemí Evropské unie. K nepříznivému výsledku přispělo především další výrazné zdražení energií a celkový mix cenových změn dalších komodit.

Graf č. 7: Meziroční míra inflace v zemích EU (v %)

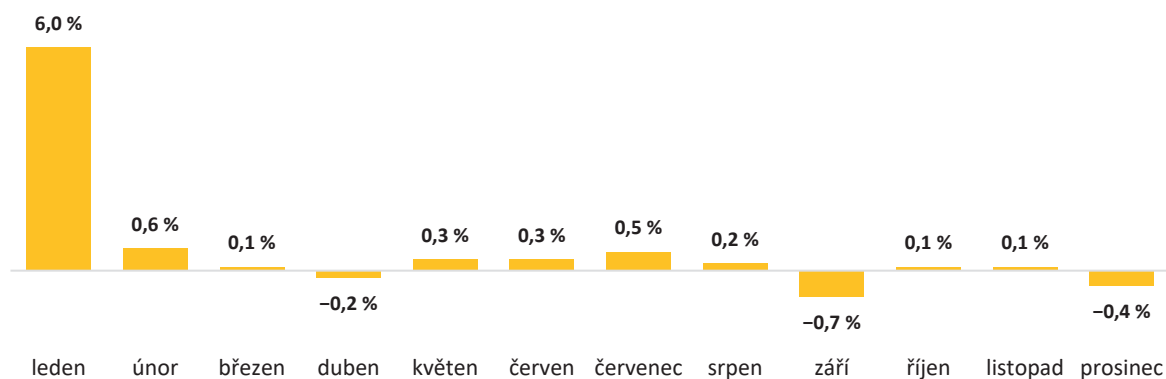
Zdroj: Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/PRC_HICP_AIND_custom_11609719/default/table?lang=en).

Při pohledu na meziměsíční hodnoty inflace v České republice v roce 2023 byla situace již mnohem optimističtější. V průběhu roku se meziměsíční inflace stabilizovala a vykazovala menší výkyvy, což naznačuje, že ekonomika začala reagovat na protiinflační opatření a stabilizovat se.

Meziroční míra inflace v České republice byla opět jedna z nejvyšších v Evropě.

Hlavní příčinou vysoké inflace v České republice byl lednový růst cen elektřiny a plynu po ukončení úsporného tarifu. Úsporný tarif byl jednou z forem vládní pomoci domácnostem, měl za úkol snížit jejich náklady na energie. Zrušení tohoto tarifu způsobilo výrazný nárůst lednové cenové hladiny, ale následující měsíce již vykazovaly stabilnější hodnoty, které se blížily k tolerančnímu pásmu inflačního cíle stanoveného Českou národní bankou. Měsíce duben, září a prosinec znamenaly dokonce meziměsíční deflaci, což znamená, že ceny se v těchto měsících snížily. Ve zbývajících měsících se meziměsíční inflace pohybovala v pásmu 0,1 až 0,6 %. Tyto meziměsíční změny dokazují, že se situace na trhu již stabilizovala a inflace se začala pohybovat v přijatelných mezích.

Graf č. 8: Meziměsíční inflace roku 2023

Zdroj: Český statistický úřad (https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace).

Ve srovnání se zeměmi Visegrádské čtyřky a Evropské unie měla Česká republika výrazně vyšší inflaci v oblasti elektřiny, plynu a tepelné energie. Tento nárůst byl mnohonásobně vyšší než v ostatních zemích. Na meziročním růstu cen se nejvíce podílely náklady na bydlení a energie. Vysoké ceny energií ovlivnily také ostatní spotřební oblasti, které vzrostly více, než jaký byl průměr EU; konkrétně se jednalo o restaurace a hotely, oblečení a obuv, zdraví a ostatní zboží a služby. Ve srovnání s EU došlo k relativně nízkému růstu (příp. ke snížení cenové hladiny) v oblastech potravin, alkoholických a nealkoholických nápojů, tabákových výrobků a dopravy. Vysoké ceny energií měly podstatný vliv na průmyslovou výrobu a stavební práce. Vzhledem k tomu, že průmysl tvoří v České republice nejvýznamnější podíl přidané hodnoty, měla zde energetická krize výraznější dopad na ekonomickou situaci i celkovou inflaci.

99 Růst cen energií v České republice výrazně překonal průměr ostatních evropských zemí.

Tabulka č. 1: Meziroční vývoj cen komodit spotřebního koše v roce 2023

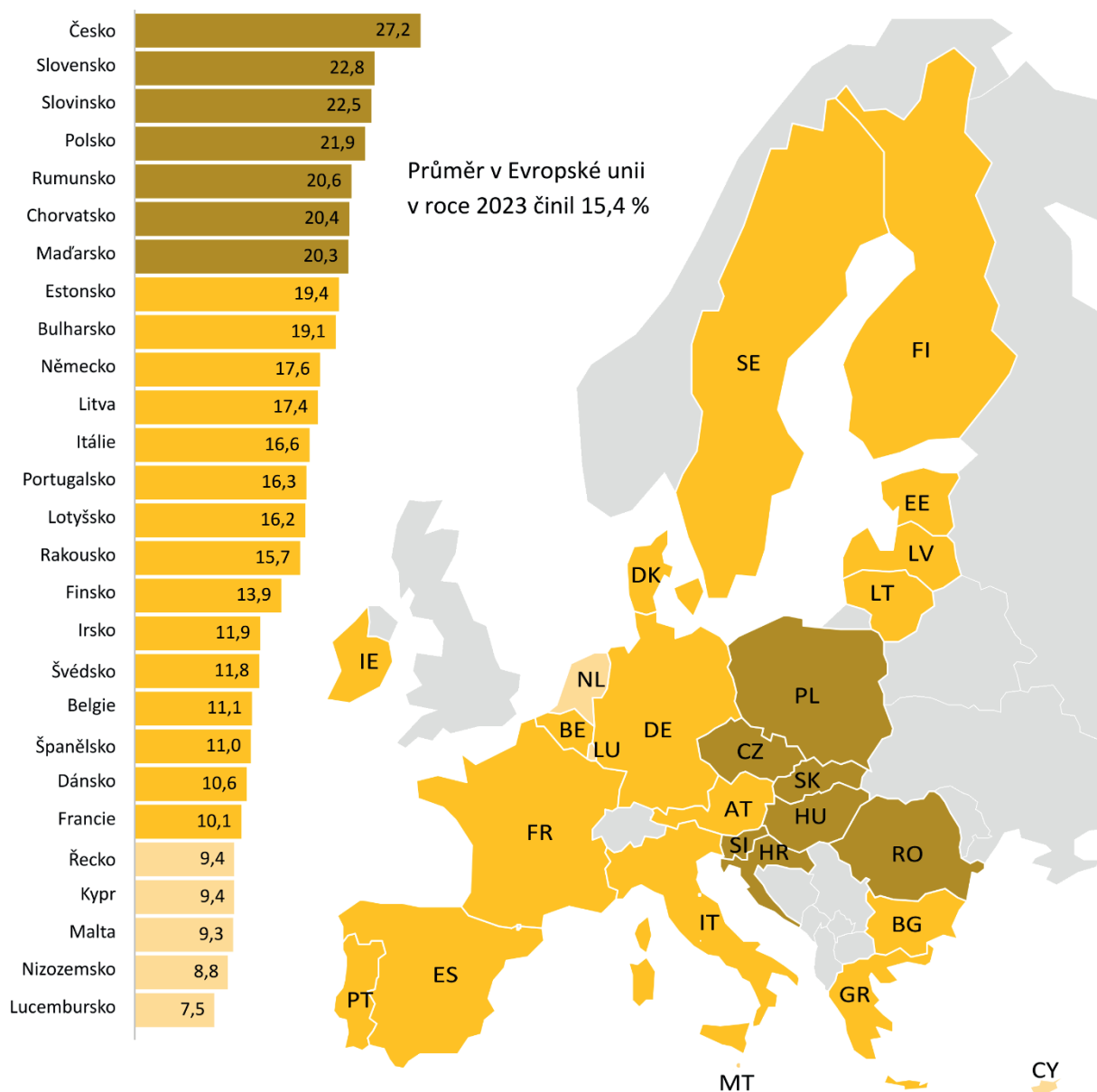
(v %)

	EU	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
Bydlení a energie, z toho:	3,4	28	11,2	15,2	11,6
• <i>nájemné</i>	3	7,1	5,3	11,6	13,8
• <i>vodné</i>	6,4	16,3	13,6	6,8	0
• <i>stočné</i>	5,9	28,3	17,4	9,4	0
• elektřina	1,3	43,1	2,5	21,5	14,8
• plyn	-1,7	30,7	11,6	15,8	5,3
• tepelná energie	18,6	37,1	17,8	33,3	0
• <i>odpady</i>	3,9	6,4	17	7,9	0
Restaurace a hotely	8,4	14,6	14,3	14,6	23,8
Jídlo a nealkoholické nápoje	12,6	11,8	17,3	15,9	23,8
Oblečení a obuv	4,4	11,1	6,7	6,2	8,5
Rekreace a kultura	6,1	10,2	6	9,7	14,9
Ostatní zboží a služby	5,9	9,4	10,6	9,3	14
Zdraví	4,3	8,9	10,2	8,6	11,8
Bytový nábytek	6,8	7,5	9,6	9,6	15
Vzdělání	5,4	7	12,9	10,3	8,9
Alkoholické nápoje, tabák a narkotika	7,8	6,6	8,4	10,8	15
Komunikace	1,1	3,7	5,5	8,5	9,4
Doprava	2,5	-1,1	1,2	2,2	15

Zdroj: Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_hicp_aind_custom_11334151/default/table).

Od vzniku samostatné České republiky se podíl průmyslu na tvorbě HDP pohyboval nad 30 %, což nás řadí mezi nejprůmyslovější země Evropy. Průmysl je také významným zaměstnavatelem, pracuje v něm téměř třetina zaměstnaných osob. Od roku 2015, kdy průmysl činil cca 32 % HDP, se jeho podíl stále snižoval až na 27,2 % v roce 2023. Podstatnou část průmyslu v České republice tvoří automobilový průmysl a výroba automobilových dílů jako subdodávek pro celosvětové výrobce v automobilovém průmyslu. Snížení podílu průmyslu na HDP a přesun výroby do jiných zemí poukazuje na potřebu diversifikace a inovací, aby se zajistila dlouhodobá stabilita a růst české ekonomiky.

Graf č. 9: Podíl přidané hodnoty průmyslu na národním hospodářství v roce 2023 (v %)

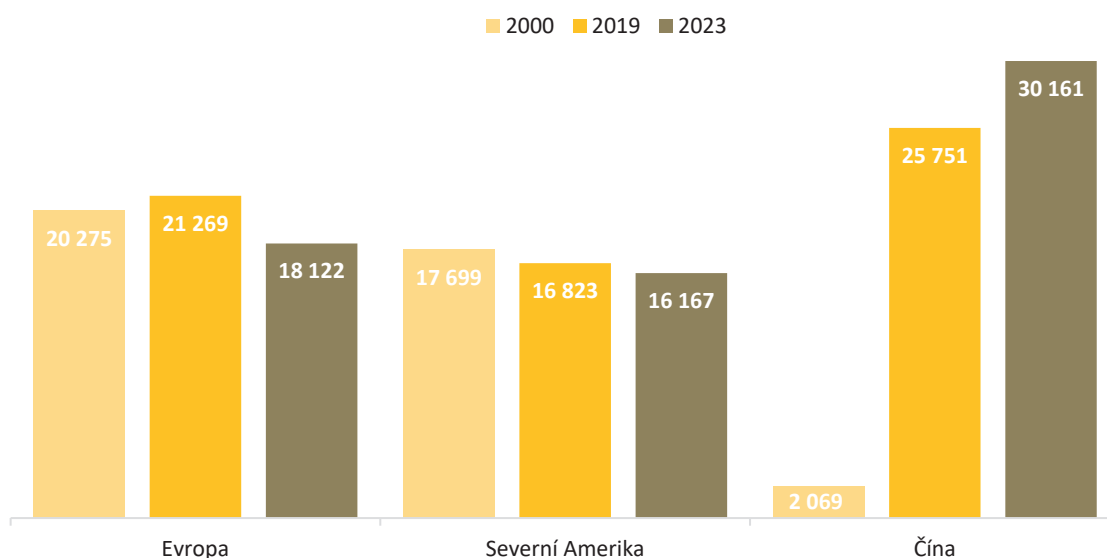

Zdroj: Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/namq_10_a10_e__custom_10240824/default/table?lang=en&category=euroind.ei_bp).

Automobilový průmysl byl po dlouhé roky doménou Severní Ameriky a Evropy, které společně tvořily hlavní centra výroby a inovací v této oblasti. Nicméně v posledních letech došlo k výraznému poklesu výroby motorových vozidel v těchto regionech. V Evropě zaznamenal automobilový průmysl od roku 2019 pokles o 15 % a v Severní Americe se výroba snížila o 4 %.

Klíčovým hráčem se v automobilovém průmyslu stala Čína, kde od roku 2019 vzrostla výroba motorových vozidel o více než 17 %. V roce 2000 měla Čína jen okrajovou roli v automobilovém průmyslu, avšak od té doby se její produkce zvýšila 14,5násobně. Tato změna v geografickém rozložení automobilového průmyslu ukazuje globální přesun výrobních kapacit do regionů s rychle rostoucí ekonomikou a nově vznikajícími trhy. Evropské a severoamerické automobilky tak čelí výzvám přizpůsobit se těmto změnám, a to jak z hlediska technologického vývoje, tak i strategií zaměřených na udržení konkurenceschopnosti na globálním trhu.

Graf č. 10: Největší současní výrobci motorových vozidel a jejich výroba (v tis. kusů)

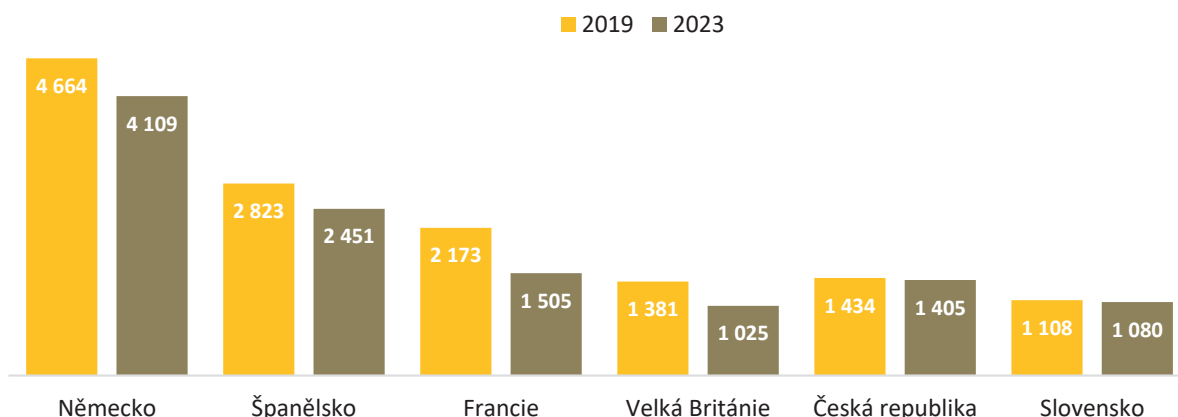
Zdroj: OICA (<https://www.oica.net/category/production-statistics/2023-statistics/>).

Z analýzy největších výrobců motorových vozidel Evropy vyplývá společný trend poklesu výroby, který zasahuje především západní země Evropy. Výrazný pokles mezi roky 2019 a 2023 byl zaznamenán v Německu, které i přes tento pokles o téměř 12 % stále drží největší podíl na evropském trhu motorových vozidel. Tento trend je patrný také ve Španělsku, kde výroba klesla o 13 %, ve Francii s poklesem o 31 % a ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska (dále také „Velká Británie“), kde byl evidován pokles o 25 %.

Česká republika a Slovensko se dokázaly udržet na svých pozicích, a to díky přetrvávající konkurenční výhodě levné pracovní síly. Pokles výroby v tradičně silných evropských trzích ovlivňuje i dodavatelský řetězec a snižuje objem zakázek pro české výrobce automobilových komponentů.

Průmysl a výroba motorových vozidel tvoří významnou část české ekonomiky a zaměstnává velkou část obyvatelstva, avšak změny pozic na globálním trhu ohrožují budoucnost této české domény.

Graf č. 11: Výroba motorových vozidel u největších výrobců Evropy (v tis. kusů)

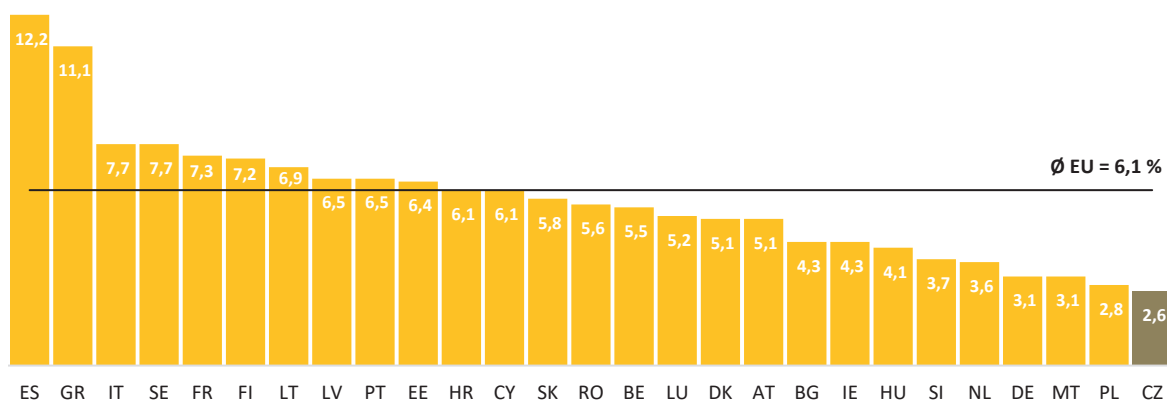
Zdroj: OICA (<https://www.oica.net/category/production-statistics/2023-statistics/>).

” Dlouhodobá nízká úroveň nezaměstnanosti má i negativní ekonomické důsledky.

V roce 2023 měla Česká republika nejnižší nezaměstnanost v Evropské unii, dosáhla hodnoty 2,6 %, což je o 3,5 p. b. méně, než činí průměr Evropské unie. Česká republika vykazuje prvenství v nízké nezaměstnanosti již od roku 2017, což lze na první pohled považovat za úspěch.

Z pohledu trhu práce však tato skutečnost představuje ekonomický problém. Nízká nezaměstnanost omezuje dynamiku české ekonomiky a vede k nižší kvalitě nabízené práce. Z dlouhodobého hlediska vede nízká nezaměstnanost k poklesu produktivity práce.

Graf č. 12: Nezaměstnanost v EU v roce 2023 (v %)

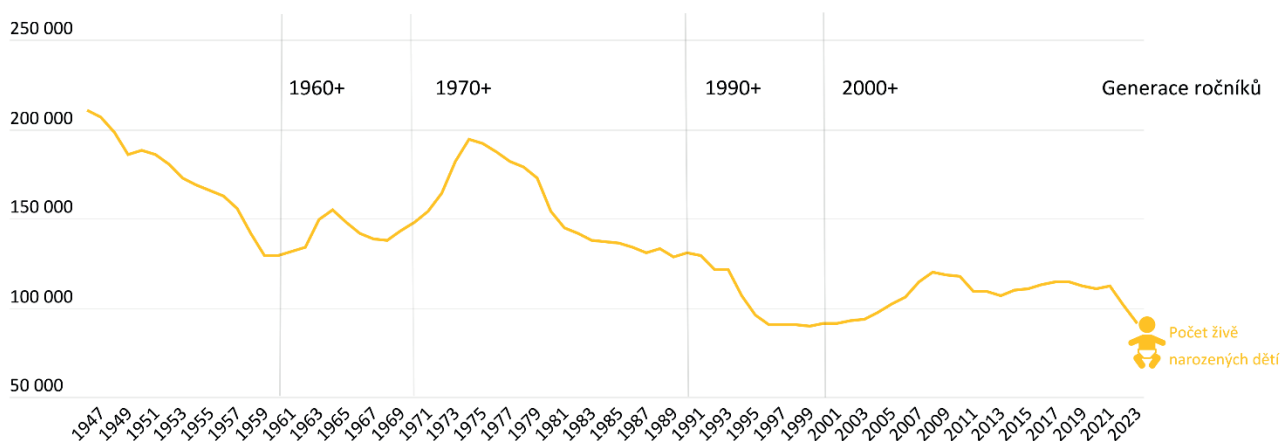

Zdroj: Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/PRC_HICP_AIND_custom_11610911/default/table?lang=en).

Vzhledem k demografickému vývoji České republiky nelze na trhu práce očekávat zásadní změny. Porodnost se v České republice přibližuje nejslabší úrovni z druhé poloviny 90. let. V roce 2023 se po delší době narodilo méně než sto tisíc dětí. Pokles porodnosti v 90. letech byl často vysvětlován novou životní situací po roce 1989. Otevření hranic a vznik nových možností studia, migrace, zaměstnání a cestování měly zásadní vliv na životní rozhodování mladých lidí. Klesající porodnost je dlouhodobý trend od konce generace ročníků 1970+. Od začátku dvacátých let 21. stol. se úroveň plodnosti České republiky pohybuje v rozmezí 1,6 až 1,8, což je stále pod úrovní zajišťující udržovací reprodukci populace. Lze tedy předpokládat, že počet živě narozených dětí bude dále klesat, především s ohledem na to, že dnešní nově vznikající rodiny jsou ročníky 1990+, tedy méně početné. Generace ročníků 1960+, která postupně odchází do důchodu, je na trhu práce nahrazována výrazně početně slabší generací ročníků 2000+.

Graf č. 13: Počet živě narozených dětí a jednotlivé generace ročníků

Zdroj: Český statistický úřad.

V roce 2023 se po dlouhé době narodilo méně než 100 000 dětí.

Nedostatečná podpora rodin v minulosti dále prohlubuje nedostatek pracovní síly na trhu práce. Slabší ročníky nedokážou dostatečně nahradit odchod silnějších ročníků z trhu práce, což vede k výraznému úbytku dostupné pracovní síly. Některé problémy způsobené demografickým vývojem a nedostatkem pracovní síly může zmírnit 4. průmyslová revoluce¹, která může v budoucnu hrát významnou roli v posilování konkurenceschopnosti a efektivity české ekonomiky.

¹ Čtvrtá průmyslová revoluce (zvaná též „průmysl 4.0“) je označení pro současný trend digitalizace, s ní související automatizace výroby a změn na trhu práce.

2. VEŘEJNÝ DLUH

Veřejný dluh České republiky se v roce 2023 zvýšil o 230,8 mld. Kč a dosáhl hodnoty 3 228,4 mld. Kč. Tempo růstu veřejného dluhu České republiky od roku 2019 výrazně zrychlilo. Toto zrychlení bylo ovlivněno zejména dopady bezpečnostní a politické situace v Evropě a pandemií covidu-19, dále také vývojem na energetickém trhu a zvyšujícími se povinnými výdaji zejména v sociální oblasti.

Schéma č. 1: Saldo veřejných rozpočtů, veřejný dluh a jeho podíl na HDP (v mld. Kč, v %, v p. b.)

	2019	2020	2021	2022	2023	2023 – 2022
Veřejný dluh	1 740,3	2 149,8	2 566,7	2 997,6	3 228,4	 230,8
Saldo veřejných rozpočtů	16,7	-329,2	-312,3	-215,4	-268,4	 -53,0
Veřejný dluh/ HDP	30,0 %	37,7 %	42,0 %	44,2 %	44,0 %	 -0,2 p. b.

Zdroj: Eurostat

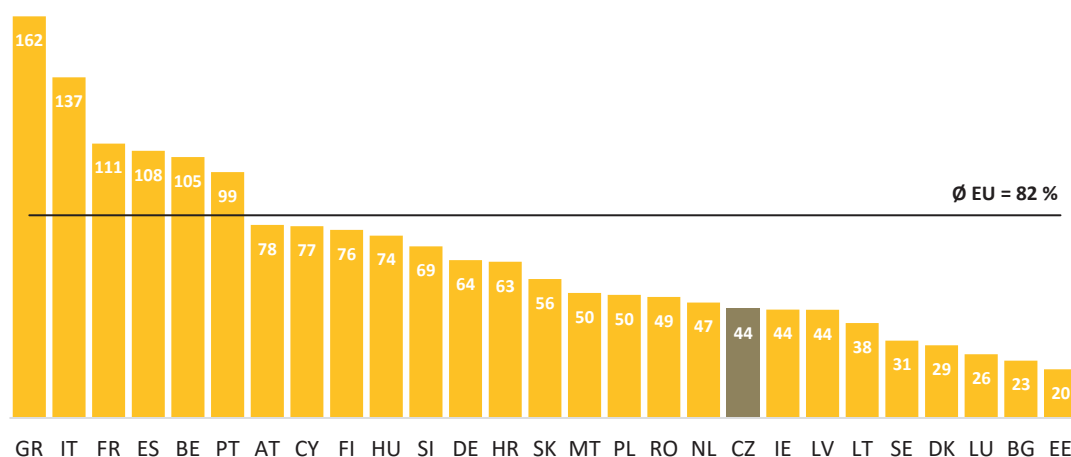
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10DD_EDPT1_custom_11590315/default/table?lang=en,

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10dd_edpt1_custom_11590455/default/table?lang=en,

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10DD_EDPT1_custom_11590516/default/table?lang=en.

Podíl veřejného dluhu na HDP v roce 2023 dosáhl 44 %, což je třetí nejvyšší zadlužení České republiky od roku 2013 (44,4 %), kdy doznívala finanční krize z roku 2008. Česká republika je ve vztahu k HDP devátou nejméně zadluženou zemí v EU. Ve srovnání s průměrem EU je tento podíl nižší o 37,7 p. b.

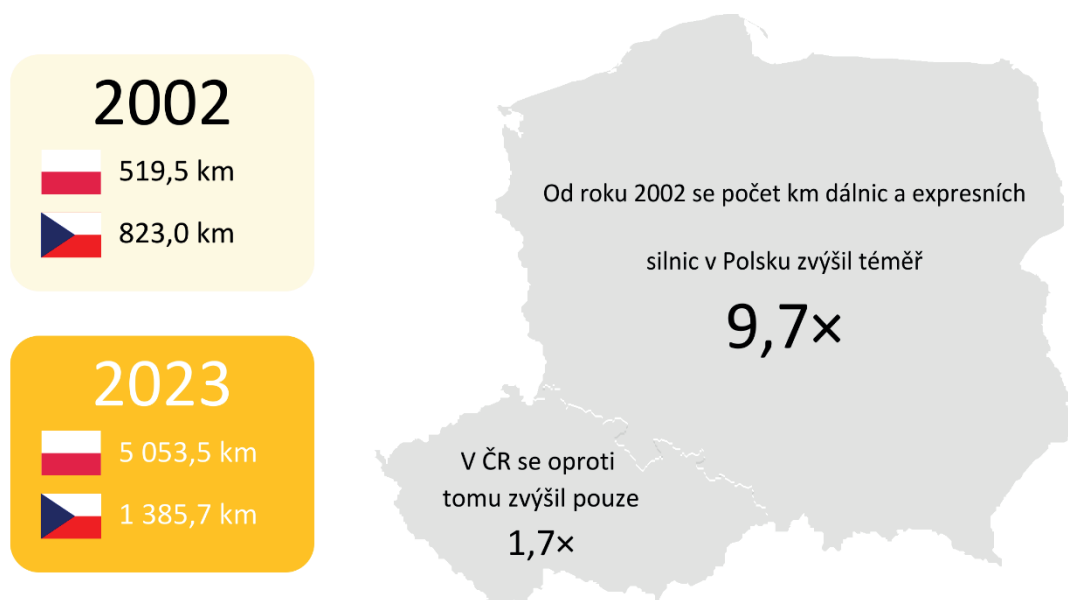
Graf č. 14: Veřejný dluh zemí EU ve vztahu k HDP v roce 2023 (v %)

Zdroj: Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10DD_EDPT1_custom_11590516/default/table?lang=en).

Česká republika má sice v mezinárodním srovnání relativně nízkou úroveň zadluženosti, na druhou stranu má nedostatky v oblasti cílených investic. Mnohé investiční projekty nejsou dostatečně efektivně naplánovány a realizovány. Tyto nedostatky jsou patrné např. ve stavu silnic, železnic a veřejných budov, které často potřebují modernizaci a rozvoj. Například v Polsku se síť dálnic a expresních silnic rozšířila z délky 519,5 km v roce 2002 o více než 4 500 km na 5 053,5 km v roce 2023.

Obrázek č. 1: Rozvoj sítě polských a českých dálnic a expresních silnic v období 2002–2023

Zdroj: GDDKIA (<https://www.gov.pl/web/gddkia>), Ředitelství silnic a dálnic (<https://www.rsd.cz/>).

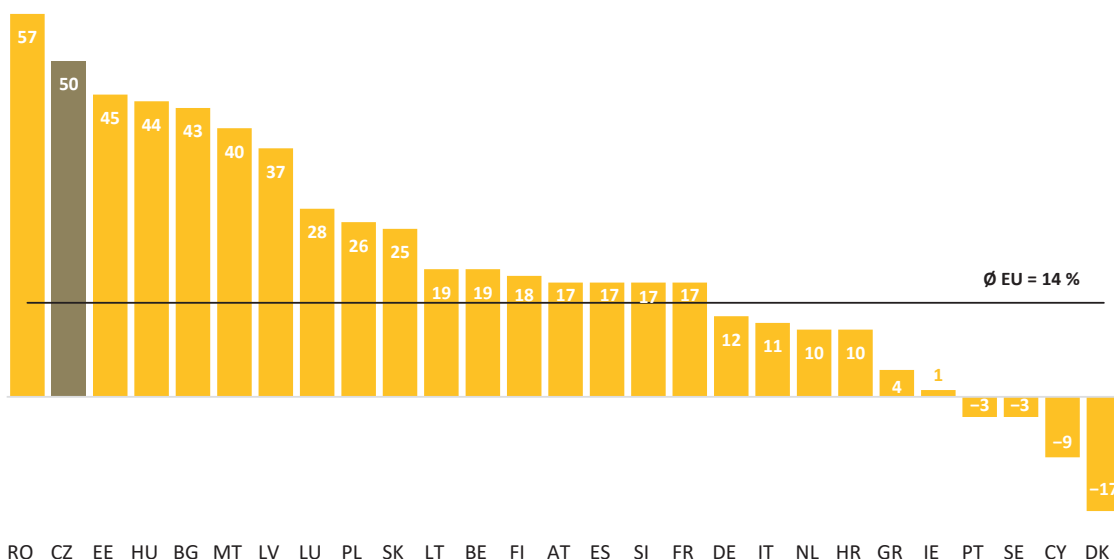
Naproti tomu síť dálnic a expresních silnic České republiky se rozšířila ve stejném časovém období z délky 823 km na 1 385,7 km (tedy o 562,7 km).²

Aby byl zajištěn udržitelný ekonomický růst a zlepšila se kvalita života občanů, je nezbytné zaměřit se na efektivnější a strategicky zaměřené investice, které jsou klíčové pro podporu ekonomického růstu a zvýšení HDP.

O příležitost efektivních investic může Česká republika rychle přijít, pokud nesníží rychlost zadlužování a neomezí růst výdajů na běžnou spotřebu. Rychlost zadlužování České republiky v letech 2020 až 2023 byla druhá nejvyšší ze zemí Evropské unie. Za tři roky se veřejný dluh navýšil o dalších 50 %. Tento nárůst výrazně převyšuje průměr EU, který je na úrovni 14 %. Tato situace poukazuje na možná rizika pro českou ekonomiku, zvláště pokud jde o dlouhodobou udržitelnost veřejných financí.

² V roce 2002 bylo 518 km dálnic a 305 km rychlostních komunikací, které se v roce 2016 staly součástí sítě dálnic. Pro zjednodušení grafického znázornění jsou zde kilometry rychlostních komunikací přičteny k dálniční síti již od roku 2002.

Graf č. 15: Rychlost zadlužování zemí EU v období let 2020–2023 (v %)

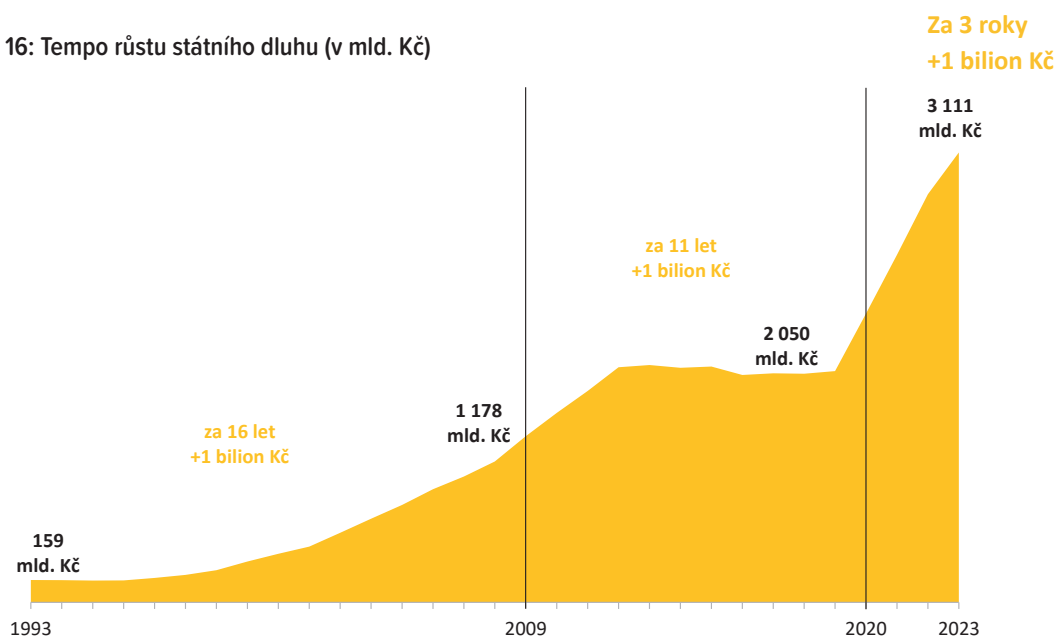

Zdroj: Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10DD_EDPT1_custom_11590315/default/table?lang=en).

Vysoké tempo zadlužování se výrazně nesnižuje.

Veřejný dluh České republiky je výrazně ovlivněn vyšší státního dluhu, který se v posledních letech neustále zvyšuje. Tempo zvyšování státního dluhu České republiky od roku 2020 prudce rostlo. Hranice prvního bilionu korun byla překročena v roce 2009. Další bilionové zvýšení bylo zaznamenáno za jedenáct let, tedy v roce 2020. V následujících třech letech došlo k dalšímu rapidnímu nárůstu, kdy státní dluh přesáhl tři biliony korun. Ke konci roku 2023 činil státní dluh 3 111 mld. Kč.

Graf č. 16: Tempo růstu státního dluhu (v mld. Kč)

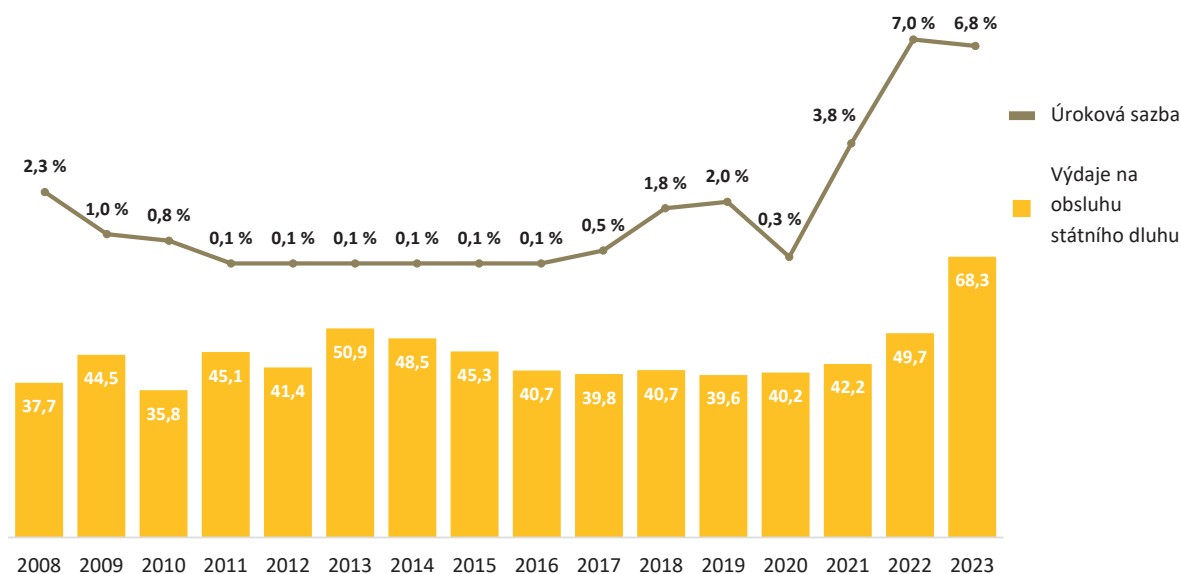

Zdroj: Ministerstvo financí (<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>).

Toto zrychlení bylo ovlivněno zejména kombinací vnějších ekonomických podmínek, které vedly ke globální inflaci, a domácími politickými rozhodnutími, která inflaci dále zesilovala a přispěla k vyššímu zadlužení státu (např. dopady změn daňového systému, jako například zrušení superhrubé mzdy a nové stanovení výsledné sazby daně z příjmů fyzických osob, zrušení daně z nabytí nemovitých věcí nebo nedostatečná valorizace spotřebních daní).

Nerovnováha mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu (dále také „SR“) zvyšuje zadlužování státu, což představuje další zátěž pro státní rozpočet v podobě nákladů na obsluhu státního dluhu.

Graf č. 17: Výdaje na obsluhu státního dluhu a úroková sazba (v mld. Kč, v %)

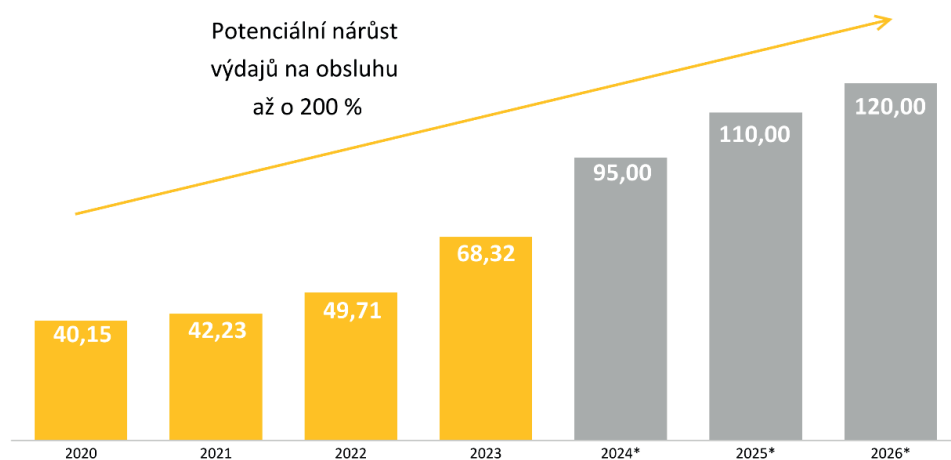

Zdroj: Ministerstvo financí (<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/ciste-vydaje-na-obsahu-statniho-dluhu>); Česká národní banka (<https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Jak-se-vyvijela-dvoutydeni-repo-sazba-CNB/>).

Dle strategického cíle Ministerstva financí je průměrná doba splatnosti nově prodaných státních dluhopisů na úrovni 6,5 roku. Od roku 2009 do roku 2020 bylo období velmi nízkých úroků a díky tomu se i přes pokračující zadlužování dařilo v letech 2014 až 2019 postupně snižovat výdaje na obsluhu státního dluhu.

Počátkem roku 2021 bylo již zřejmé, že nás čeká období vysoké inflace. Česká národní banka (dále také „ČNB“) na tuto skutečnost reagovala tím, že v období od června 2021 do června 2022 skokově navyšovala úrokové sazby z 0,25 p. b. na 7 p. b.

Graf č. 18: Výdaje na obsluhu státního dluhu (v mld. Kč)

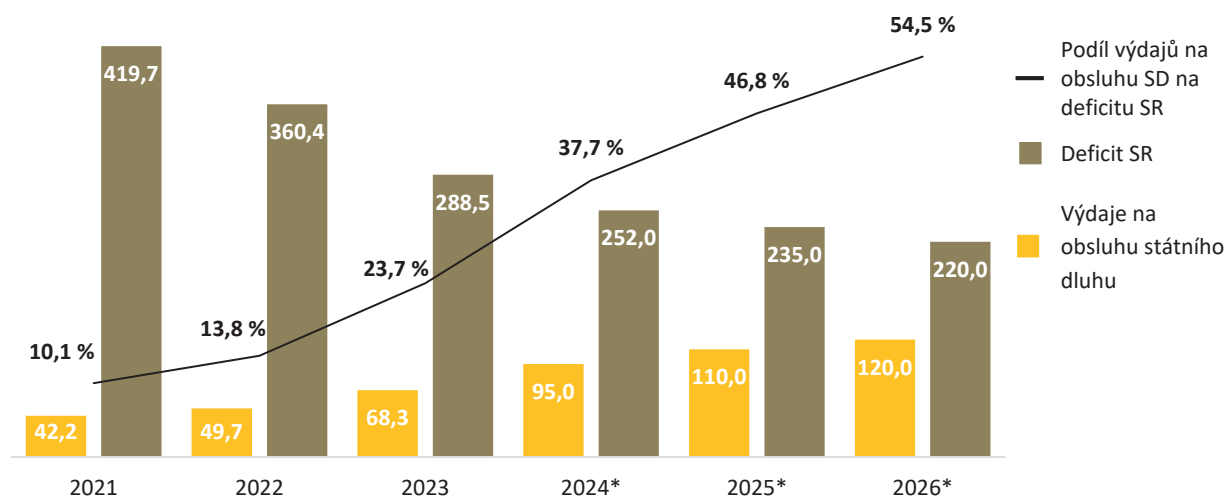
Zdroj: Ministerstvo financí (<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/ciste-vydaje-na-obsahu-statniho-dluhu>).

* Makroekonomická predikce Ministerstva financí.

Růst úrokových sazeb způsobil státnímu rozpočtu finanční obtíže v podobě zvýšených nákladů na obsluhu státního dluhu. V roce 2023 dosáhly výdaje na obsluhu státního dluhu České republiky 68,3 mld. Kč. Ministerstvo financí předpokládá, že do roku 2026 tyto výdaje vzrostou o dalších 51,7 mld. Kč. Tato predikce naznačuje zvýšení výdajů na obsluhu státního dluhu od roku 2020 až o 200 %.

Stále se zvyšující výdaje na obsluhu státního dluhu jsou zátěží pro státní rozpočet.

Graf č. 19: Deficit státního rozpočtu, výdaje na obsluhu státního dluhu a jejich podíl na deficitu SR (v mld. Kč, v %)

Zdroj: Ministerstvo financí.

* Makroekonomická predikce Ministerstva financí.

V roce 2023 činil podíl výdajů na obsluhu státního dluhu 23,7 % deficitu státního rozpočtu. Dle predikce Ministerstva financí (dále také „MF“) má tento podíl do roku 2026 narůstat až do výše 54,5 %. Tato situace komplikuje snižování deficitu státního rozpočtu a docílení vyrovnaného rozpočtu.

III. STÁTNÍ ROZPOČET

HOSPODAŘENÍ STÁTNÍHO ROZPOČTU SKONČILO V ROCE 2023 DEFICITEM 288,5 MLD. KČ. OPROTI ROKU 2022 SE DEFICIT SNÍŽIL O 71,9 MLD. KČ. VLIV NA SNÍŽENÍ MĚLY FINANČNÍ PROSTŘEDKY Z EU/FM, BEZ TĚCHTO PROSTŘEDKŮ BY DEFICIT DOSÁHL 300,6 MLD. KČ.

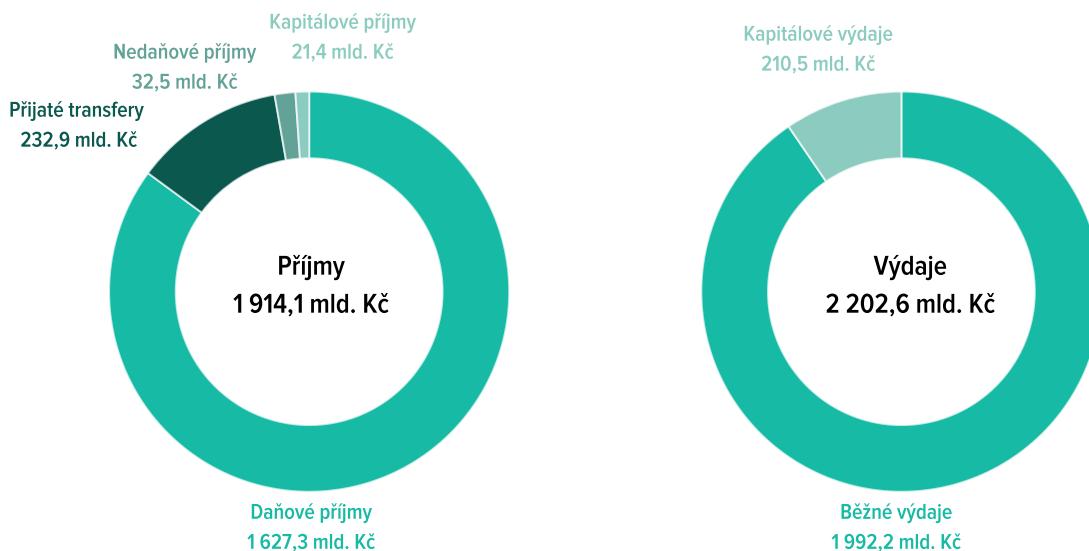
Vývoj celkových příjmů a výdajů státního rozpočtu v letech 2019–2023 (v mld. Kč)

	2019	2020	2021	2022	2023	2023 – 2022
Příjmy	1 523,2	1 475,5	1 487,2	1 624,4	1 914,1	↑ 289,7
Výdaje	1 551,7	1 842,9	1 906,9	1 984,8	2 202,6	↑ 217,8
Saldo	-28,5	-367,4	-419,7	-360,4	-288,5	↓ 71,9

” Celkové saldo státního rozpočtu za období 2019 až 2023 činilo -1 464,6 mld. Kč, což je téměř polovina státního dluhu (3 110,9 mld. Kč).

HLAVNÍM PROBLÉMEM ZŮSTÁVÁ PŘETRVÁVAJÍCÍ NEVYVÁŽENOST MEZI DAŇOVÝMI PŘÍJMY A VLÁDNÍMI VÝDAJI. PŘESTOŽE VYŠŠÍ CENY VŠECH KOMODIT PŘINESLY NEPLÁNOVANÉ DAŇOVÉ PŘÍJMY, SOUČASNĚ ROSTOUCÍ NÁKLADY NA SOCIÁLNÍ DÁVKY A OSTATNÍ BĚŽNÉ VÝDAJE ZATÍŽILY VÝDAJOVOU STRANU STÁTNÍHO ROZPOČTU.

Složení příjmů a výdajů státního rozpočtu v roce 2023

1. HOSPODAŘENÍ STÁTNÍHO ROZPOČTU

V roce 2023 nedošlo k výrazným změnám zákona o státním rozpočtu³ a rozpočet byl schválen v řádném termínu 30. listopadu 2022. Celkové výdaje státního rozpočtu dosáhly 2 202,6 mld. Kč, což představuje meziroční růst o téměř 11 %. Naproti tomu růst příjmů státního rozpočtu činil 17,8 % a celkové příjmy tak dosáhly 1 914,1 mld. Kč. Od roku 2019 se zvýšily výdaje státního rozpočtu o 41,9 %, zatímco příjmy vzrostly pouze o 25,7 %.

Hospodaření státního rozpočtu skončilo deficitem 288,5 mld. Kč, což bylo o 6,5 mld. Kč méně, než předpokládal schválený rozpočet (295 mld. Kč). Pozitivní vliv na saldo měly finanční prostředky z Evropské unie a finančních mechanismů (dále také „EU/FM“). Bez těchto prostředků by deficit dosáhl 300,6 mld. Kč (překročení o 5,6 mld. Kč). Hlavním důvodem zlepšení salda hospodaření státního rozpočtu byly finanční toky z *Národního plánu obnovy* (dále také „NPO“), které výrazně přispěly k posílení rozpočtových příjmů státního rozpočtu.

Schéma č. 2: Příjmy, výdaje a saldo státního rozpočtu v letech 2019–2023 (v mld. Kč)

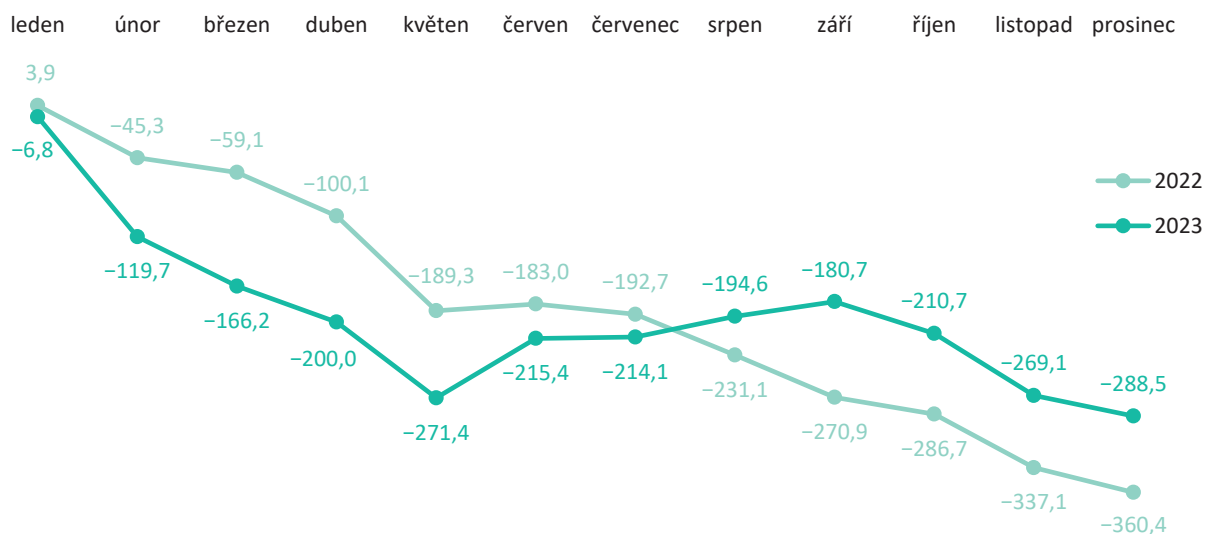
	2019	2020	2021	2022	2023	2023 – 2022
Příjmy	1 523,2	1 475,5	1 487,2	1 624,4	1 914,1	 289,7
Výdaje	1 551,7	1 842,9	1 906,9	1 984,8	2 202,6	 217,8
Saldo	-28,5	-367,4	-419,7	-360,4	-288,5	 71,9
Saldo bez EU/FM	-29,2	-364,9	-408,6	-316,8	-300,6	 16,2

Zdroj: informační portál MONITOR, *Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023*.

Snahy vlády o snížení deficitu jsou částečně zpomalovány vysokou inflací, zejména nárůstem cen energií. Hlavním problémem však zůstává přetrvávající nevyváženost struktury daňových příjmů a vládních výdajů. Přestože vyšší ceny všech komodit přinesly neplánované daňové příjmy, současně rostoucí náklady na sociální dávky a ostatní běžné výdaje zatížily výdajovou stranu státního rozpočtu. Celkové saldo státního rozpočtu za období 2019 až 2023 činilo -1 464,6 mld. Kč, což je téměř polovina státního dluhu (3 110,9 mld. Kč) na konci roku 2023.

³ Zákon č. 449/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2023.

Graf č. 20: Vývoj salda státního rozpočtu v jednotlivých měsících let 2022 a 2023 (v mld. Kč)

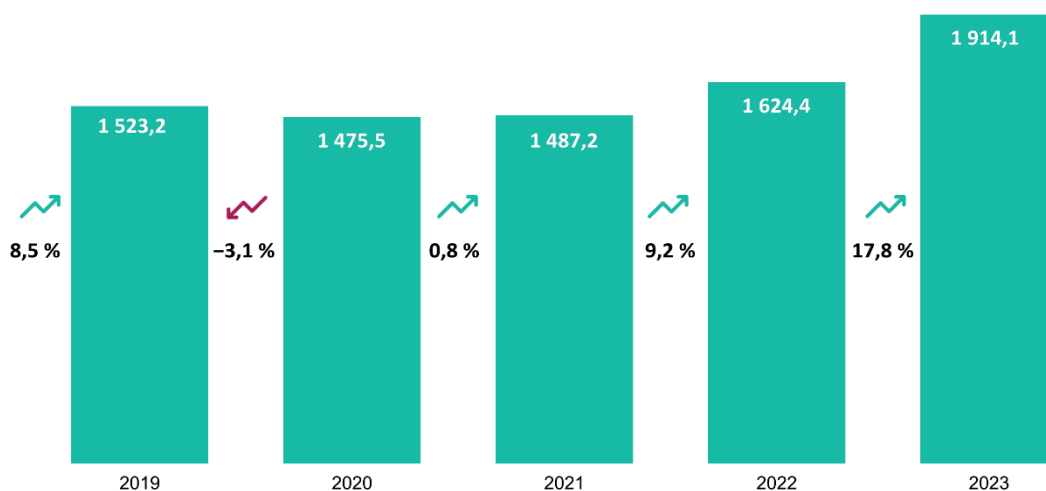
Zdroj: informační portál MONITOR, *Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023*.

Saldo státního rozpočtu se na začátku roku 2023 vyvíjelo méně příznivě než v roce 2022 a schodek dosáhl koncem května již 271,4 mld. Kč. Na začátku roku 2022 však stát hospodařil v rozpočtovém provizoriu, což značně omezovalo čerpání výdajů státního rozpočtu. V druhé polovině roku 2023 se schodek podařilo snížit díky inkasu daně z neočekávaných zisků, inkaso této daně dosáhlo částky 39,1 mld. Kč. Dalším faktorem, který zlepšil vývoj salda, byly vyšší odvody na dani z příjmů právnických osob a nové nastavení daňových záloh s ohledem na zisk z roku 2022.

2. PŘÍJMY STÁTNÍHO ROZPOČTU

V roce 2022 postihla Evropu vysoká inflace způsobená především nárůstem cen energií. Tento trend, který pokračoval i v roce 2023, na jedné straně zatěžoval ekonomiku, na druhé straně pomohl k dosažení vyšších příjmů státního rozpočtu České republiky. Přestože inflace vedla k vyšším příjmům státního rozpočtu, skutečnost mírně zaostala za očekáváním ve srovnání se schváleným rozpočtem ve výši 1 928,0 mld. Kč na rok 2023 podle zákona č. 449/2022 Sb.⁴

Graf č. 21: Plnění příjmů státního rozpočtu a meziroční změna (v mld. Kč; v %)

Zdroj: informační portál MONITOR.

Celkové příjmy státního rozpočtu v roce 2023 dosáhly částky 1 914,1 mld. Kč a meziročně vzrostly o 289,7 mld. Kč (17,8 %). Jak ukazuje následující schéma, na růstu se podílely všechny hlavní složky příjmů státního rozpočtu.

Schéma č. 3: Příjmy státního rozpočtu dle jednotlivých tříd (v mld. Kč)

	2019	2020	2021	2022	2023	2023 – 2022
Daňové příjmy	1 315,7	1 258,8	1 294,9	1 427,3	1 627,3	↑ 199,9
Kapitálové příjmy	18,7	21,4	18,5	19,4	21,4	↑ 2,0
Nedaňové příjmy	21,5	20,2	33,1	31,8	32,5	↑ 0,7
Přijaté transfery	167,3	175,2	140,8	145,8	232,9	↑ 87,1

Zdroj: informační portál MONITOR.

4 Zákon č. 449/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2023.

Největší podíl na tomto nárůstu měly daňové příjmy a pojistné na sociální zabezpečení, které se meziročně zvýšily o 199,9 mld. Kč. Zvýšení příjmů bylo z velké části způsobeno vyšším zdaněním příjmů právnických osob, které přineslo o 44,5 mld. Kč více, než bylo původně plánováno.

Dalších 57,7 mld. Kč příjmů bylo inkasováno z mimořádného zdanění nadměrných příjmů a neočekávaných zisků, avšak tato částka nedosáhla očekávané výše 100 mld. Kč. Daň z neočekávaných zisků, tzv. windfall tax, byla zavedena s cílem zdanit nadměrné zisky vybraných sektorů a firem, které těžily z mimořádné situace na trhu. Tato daň se týkala především energetického a bankovního sektoru. Příjmy z této daně byly v roce 2023 rozpočtovány ve výši 85 mld. Kč, avšak skutečné inkaso bylo pouze 39,1 mld. Kč (46 % z plánované částky). Hlavním důvodem nenaplnění plánovaného rozpočtu bylo nízké inkaso v bankovním sektoru. Růst úrokových sazeb ČNB vedl nejen k růstu úroků z poskytnutých úvěrů, ale také ke zvýšení úrokových sazeb spořicíh účtů a vkladů.

DPH, spotřební daň včetně energetických daní nenaplnily plánované příjmy.

Daně z příjmů fyzických osob výrazně překonaly schválený rozpočet, a to o 25,2 mld. Kč (20,4 %). Podobně pozitivní vývoj zaznamenaly i příjmy z pojistného na sociální zabezpečení, zde nárůst činil 51,5 mld. Kč (8,1 %). Na druhé straně daň z přidané hodnoty a spotřební daň včetně energetických daní nenaplnily plánované příjmy. Výnos z daně z přidané hodnoty byl o 4,4 % nižší než plán, tedy o 16,7 mld. Kč. Daně z tabákových výrobků zaznamenaly pokles o 6,2 mld. Kč. Příjmy z *Národního plánu obnovy* byly o 14,8 mld. Kč vyšší, než se očekávalo.

Tabulka č. 2: Plnění příjmů státního rozpočtu dle jednotlivých tříd v roce 2023 (v mld. Kč)

	Schválený rozpočet		Skutečnost	Rozdíl
Daňové příjmy	1 635,5	»	1 627,3	-8,2
Kapitálové příjmy	84,7	»	21,4	-63,3
Nedaňové příjmy	21,9	»	32,5	10,6
Přijaté transfery	185,9	»	232,9	47,0

Zdroj: informační portál MONITOR.

Daňové příjmy nebyly naplněny naposledy v roce 2019. Nicméně v roce 2023 se podařilo dosáhnout téměř očekávané výše, rozdíl činil pouhých 8,2 mld. Kč. Kapitálové příjmy byly nižší o 63,3 mld. Kč, částečně kvůli nenaplnění příjmů z prodeje emisních povolenek (nenaplnění o 13,9 mld. Kč). Hlavním důvodem bylo to, že stát nezískal očekávané příjmy ve výši 50 mld. Kč z prodeje emisních povolenek určených jako zdroj *Modernizačního fondu*.⁵

Přijaté transfery překročily schválený rozpočet o 47 mld. Kč, a to částečně i díky vyššímu čerpání finančních prostředků z NPO o 14,8 mld. Kč a vyšším investičním převodům z národních fondů o 16,9 mld. Kč.

Daňové příjmy od roku 2019 částečně změnilu svou strukturu. Největší podíl na celkových příjmech státního rozpočtu tvořilo pojistné na sociální zabezpečení a daň z přidané hodnoty, v této oblasti nedošlo v roce 2023 k žádné změně. Výrazný nárůst svého podílu na celkových příjmech však zaznamenala daň z příjmů právnických osob, která vzrostla z 8,1 % na 12,6 %, a to díky mimořádnému zdanění neočekávaných zisků.

Na druhou stranu výrazně poklesl podíl daně z příjmů fyzických osob z 10,8 % na 7,8 % a podíl spotřebních daní z 10,4 % na 8,7 %.

Tabulka č. 3: Přehled daňových příjmů a jejich podílů na celkových příjmech SR (v mld. Kč, v %)

Daně	Příjmy		Podíl na celkových příjmech		
	2019	2023	2019	2023	
Pojistné na soc. zabezpečení	549,9	688,8	36,1 %	36,0 %	
Daň z přidané hodnoty	291,3	365,1	19,1 %	19,1 %	=
Daň z příjmů právnických osob	123,5	240,8	8,1 %	12,6 %	
Daň z příjmů fyzických osob	164,5	148,8	10,8 %	7,8 %	
Spotřební daně	158,7	166,7	10,4 %	8,7 %	
Daně z majetkových a kapitálových převodů	13,9	0,0	0,9 %	0,0 %	
Ostatní příjmy	221,4	303,9	14,5 %	15,9 %	
Celkem	1 523,2	1 914,1	100 %	100 %	

Zdroj: informační portál MONITOR.

⁵ NKÚ v KA č. 22/18 upozorňoval, že Ministerstvo životního prostředí vykazuje ve své účetní závěrce aktiva, která sice mají formu dostupných finančních prostředků ČR, avšak vzhledem k ustanovení § 12 odst. 1 zákona č. 383/2012 Sb. ve znění účinném k datu ukončení kontroly NKÚ nemohou být tyto finanční prostředky příjmem státního rozpočtu.

Daň z příjmů fyzických osob byla v roce 2021 podstatným způsobem ovlivněna změnou ve zdaňování příjmů ze závislé činnosti, a to zrušením superhrubé mzdy⁶. Ke zvýšení podílu této daně na celkových příjmech státního rozpočtu mezi roky 2019 a 2023 nepomohlo ani ukončení poskytování přímé podpory ve formě výplaty kompenzačních bonusů a zvýšení minimální mzdy v roce 2023. Některá dříve schválená opatření na podporu podnikatelských subjektů během pandemie covidu-19, jako např. právě kompenzační bonus, měla negativní dopad na příjmy státního rozpočtu. Kompenzační bonus, který byl zaveden za účelem kompenzace hospodářských následků způsobených pandemickými opatřeními, vedl ke snížení daňových příjmů. Toto opatření, i když pomohlo podnikatelům přečkat obtížné období, mělo za následek snížení finančních prostředků dostupných ve státním rozpočtu. NKÚ v této souvislosti v KA č. [22/07](#)⁷ zjistil, že kompenzace splnily cíl a zmírnily dopady vládních opatření, kterými byli zasaženi zejména živnostníci. Existuje však riziko, že některé subjekty zahájily svou podnikatelskou činnost pouze s úmyslem čerpat tento bonus. Správa kompenzačního bonusu stála téměř 1 % z celkové vyplacené částky (tj. cca 457 mil. Kč) a byla navíc administrativně náročná, jelikož úředníci museli údaje z žádostí o bonus zadávat do informačního systému ručně.

Součástí daně z příjmů fyzických osob je i daň z příjmů vybíraná srážkou, která zahrnuje například i daň z úroků a jiných kapitálových výnosů, které od roku 2022 vzrostly díky vyšší úrovni úrokových sazeb.

Podíl spotřebních daní klesl, protože sazby těchto daní nereagují dostatečně na vývoj cenové hladiny. To vede k poklesu jejich relativního podílu a významnosti v rámci celkové ceny produktů, na které jsou tyto daně uplatňovány, což má za následek pokles reálných výnosů z těchto daní.

Daň z nabytí nemovitých věcí byla v roce 2020 zrušena zákonem č. 386/2020 Sb.⁸ Tato daň více zatěžovala příslušníky střední a vyšší třídy obyvatelstva, kteří častěji nabývali nebo převáděli své nemovitosti.

Inkaso spotřebních daní včetně energetických daní dosáhlo v roce 2023 celkové výše 166,7 mld. Kč a ve srovnání s rokem 2022 vzrostlo o 13,3 mld. Kč. Objemově nejvýznamnější spotřební daně byly spotřební daň z minerálních olejů (73,9 mld. Kč), spotřební daň z tabákových výrobků (50,9 mld. Kč) a v roce 2023 také daň z elektřiny (20 mld. Kč). Daň z elektřiny vzrostla ve srovnání s rokem 2022 o 18,4 mld. Kč, protože v roce 2023 zahrnovala i odvody z nadměrných příjmů. Po očištění o tyto odvody by daň z elektřiny v roce 2023 činila 1,5 mld. Kč.

6 Tj. snížení daňového základu přibližně o 25 %.

7 KA č. 22/07 – *Peněžní prostředky státu určené na kompenzační bonus v souvislosti s opatřeními ke zmírnění důsledků pandemie onemocnění covid-19* (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 3/2023 *Věstníku NKÚ*).

8 Zákon č. 386/2020 Sb., kterým se zrušuje zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů, a mění a zrušují další související právní předpisy.

Tabulka č. 4: Inkaso spotřebních daní včetně energetických daní za roky 2019–2023

(v mil. Kč)

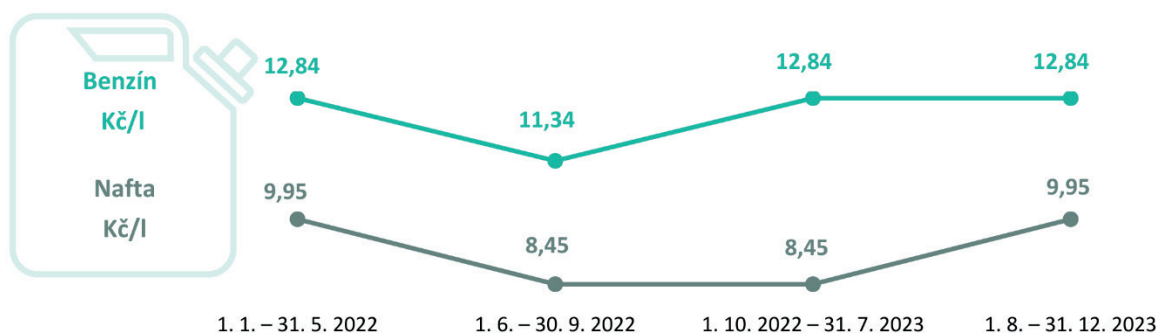
	2019	2020	2021	2022	2023
Příjem ze spotřební daně z minerálních olejů	84 029,4	77 162,3	74 855,4	71 750,6	73 913,9
Příjem ze spotřební daně z tabákových výrobků	55 916,9	59 487,0	56 223,4	56 952,8	50 860,7
Příjem ze spotřební daně ze zahřívání tabákových výrobků	*	*	*	2 401,1	2 274,1
Příjem ze spotřební daně ze surového tabáku	0,2	0,3	0,2	0,1	0,3
Příjem z daně z elektřiny	1 567,4	1 503,2	1 573,5	1 557,3	19 986,0
Příjem ze spotřební daně z lihu	8 233,9	7 768,4	8 734,7	8 879,9	8 971,5
Příjem ze spotřební daně z piva	4 696,1	4 497,0	4 251,5	4 536,4	4 501,6
Příjem z odvodu z elektřiny ze slunečního záření	2 164,2	2 167,4	2 104,4	5 048,1	4 112,6
Příjem z daně ze zemního plynu a některých dalších plynů	1 359,1	1 418,5	1 569,3	1 443,6	1 363,4
Příjem ze spotřební daně z vína a meziproductů	403,6	444,7	483,2	552,7	490,1
Příjem z daně z pevných paliv	357,4	321,7	347,7	354,0	258,5
Celkem	158 728,1	154 770,3	150 143,2	153 476,7	166 732,7

Zdroj: informační portál MONITOR.

* Hodnoty jsou v informačním portálu MONITOR samostatně uváděny až od roku 2022, do té doby byly zahrnuty do příjmu ze spotřební daně z tabákových výrobků.

V období 2019 až 2023 inkaso spotřebních daní včetně energetických daní příliš nevzrostlo (i s ohledem na vysokou míru inflace posledních dvou let). Rozdíl činil pouze 8 mld. Kč, což představuje změnu jen o 5 %. Celkové příjmy ze spotřebních daní byly výrazně ovlivněny odvody z nadměrných příjmů z elektřiny. Po očištění o tuto částku by skutečné inkaso spotřebních daní v roce 2023 činilo 148,2 mld. Kč, což ve srovnání s rokem 2019 představuje faktické snížení o 10,5 mld. Kč, tedy o 6,6 %. V období 2019 až 2023 byl zaznamenán pokles příjmů ze spotřebních daní především u minerálních olejů (tj. pohonných hmot – dále také „PHM“) a tabákových výrobků.

Graf č. 22: Sazba spotřební daně na benzín a naftu

Zdroj: zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních.

V červnu 2022 stát snížil spotřební daň z minerálních olejů o 1,5 Kč na litr kvůli skokovému zdražení PHM způsobenému snížením dodávek fosilních paliv z Ruska. Již v říjnu 2022 byla spotřební daň u benzínu navrátna na původní sazbu. U motorové nafty trvala platnost snížené sazby až do července roku 2023.

Graf č. 23: Vývoj cen pohonných hmot v ČR

Zdroj: Český statistický úřad.

V průběhu roku 2023 se trh s PHM opět uklidnil a ceny nafty klesly dokonce pod úroveň, která byla před cenovým šokem. Ponechání nižší sazby daně na naftu již nebylo nutné.

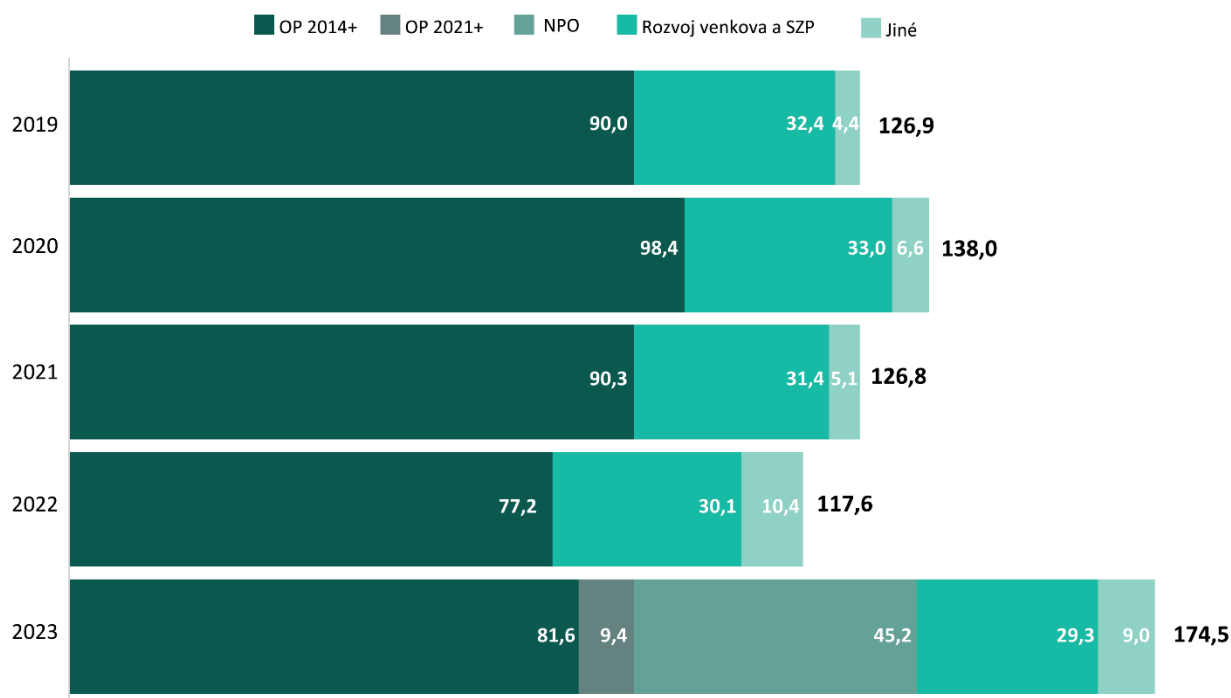
V období let 2019 až 2023 došlo ke zvyšování spotřebních daní z tabákových výrobků v rozmezí 5 až 10 %, přesto došlo k poklesu inkasa těchto daní o 6,1 mld. Kč (snížení o 10,7 %). Pokles byl způsoben zejména změnou spotřebitelských preferencí, kdy došlo k posunu zájmu směrem k alternativním tabákovým výrobkům s nižším či žádným zdaněním, a změnami v nákupním chování příhraničních spotřebitelů. U alternativních tabákových výrobků nebyla stanovena adekvátní výše spotřební daně, což mělo za následek nedostatečné pokrytí poklesu příjmů z daně z klasických tabákových výrobků.

Plnění příjmů z EU/FM dosáhlo v roce 2023 celkové výše 174,5 mld. Kč. V meziročním srovnání byly příjmy z EU/FM vyšší o 56,8 mld. Kč a výrazně překonaly i schválený rozpočet o 35,3 mld. Kč, což mělo významný vliv na plnění celkových příjmů státního rozpočtu.

Vysoký meziroční růst ovlivnily prostředky z NPO ve výši 45,2 mld. Kč. NPO byl schválen vládou již 17. května 2021, ale v roce 2022 nevykazoval žádné příjmy.

Graf č. 24: Příjmy z EU/FM určené na krytí předfinancování výdajů společných programů ČR a EU (v mld. Kč)

Zdroj: informační portál MONITOR.

Pozn.:

OP 2014+ = operační programy programového období 2014–2020.

OP 2021+ = operační programy programového období 2021–2027.

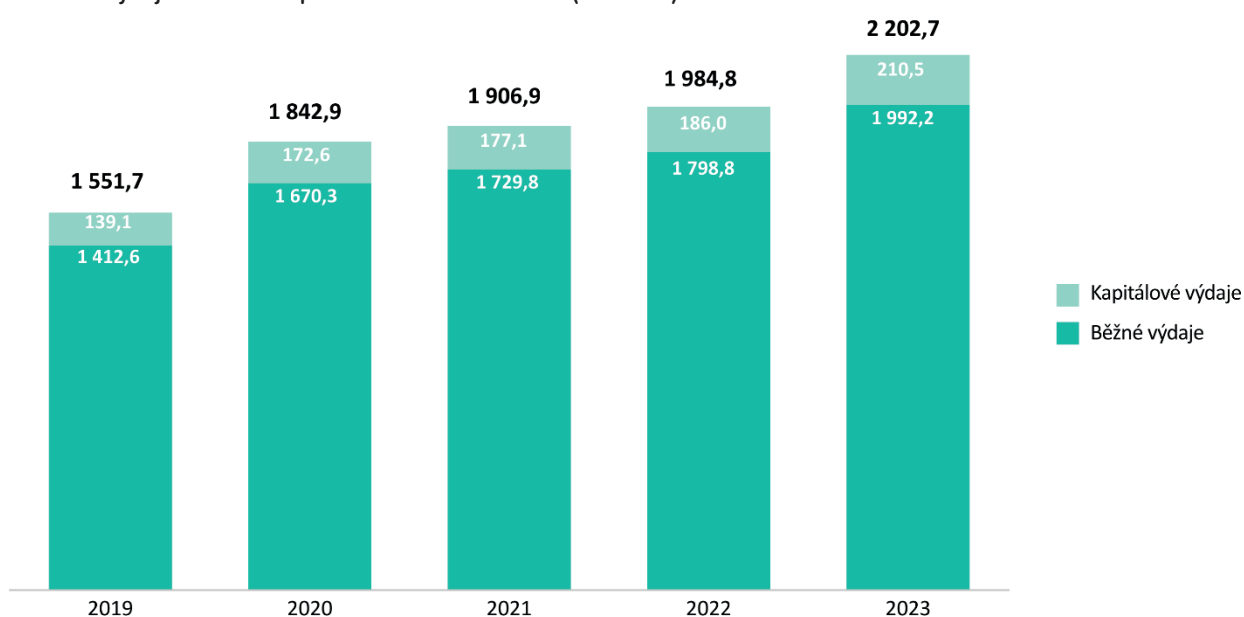
SZP = společná zemědělská politika EU.

Česká republika stále dočerpává finanční alokaci z programového období 2014–2020. Víceletý finanční rámec pro období 2021–2027 byl zahájen s více než ročním zpožděním. Vláda schválila klíčový dokument nazvaný *Dohoda o partnerství v programovém období 2021–2027* až 27. září 2021 a Evropská komise tento dokument schválila až v květnu 2022. Celkové zpoždění má významný dopad na průběh finančních toků z EU do České republiky, což se projevuje nízkými příjmy z OP 2021+. Očekávané příjmy z OP 2021+ byly ve státním rozpočtu na rok 2023 schváleny ve výši 29,7 mld. Kč, avšak skutečné příjmy byly pouze 9,4 mld. Kč.

3. VÝDAJE STÁTNÍHO ROZPOČTU

Výdaje státního rozpočtu byly v roce 2023 ovlivněny podobně jako příjmy státního rozpočtu vysokou mírou inflace. Celkové výdaje státního rozpočtu dosáhly 2 202,6 mld. Kč, což představuje meziroční růst o téměř 11 %. Značné zvýšení výdajů v roce 2023 bylo způsobeno především zvýšením výdajů na sociální služby, jako jsou starobní důchody a příspěvky na bydlení v reakci na rostoucí ceny energií, a výdajů do zdravotní péče. V této souvislosti NKÚ upozorňuje na skutečnost, že státní rozpočet na rok 2023 nezohlednil ve výdajové stránce např. očekávanou mimořádnou valorizaci penzí v roce 2023. A to i přesto, že v době sestavování rozpočtu byly již skutečnosti nasvědčující této mimořádné valorizaci známy. To dokazuje Fiskální výhled publikovaný Ministerstvem financí v listopadu roku 2022, který očekával valorizaci důchodů s dopadem do výdajové stránky státního rozpočtu ve výši 20 mld. Kč. Dle NKÚ by měl státní rozpočet na každý rok zohledňovat všechny známé skutečnosti, které mohou mít významný dopad do výdajové nebo příjmové stránky státního rozpočtu.

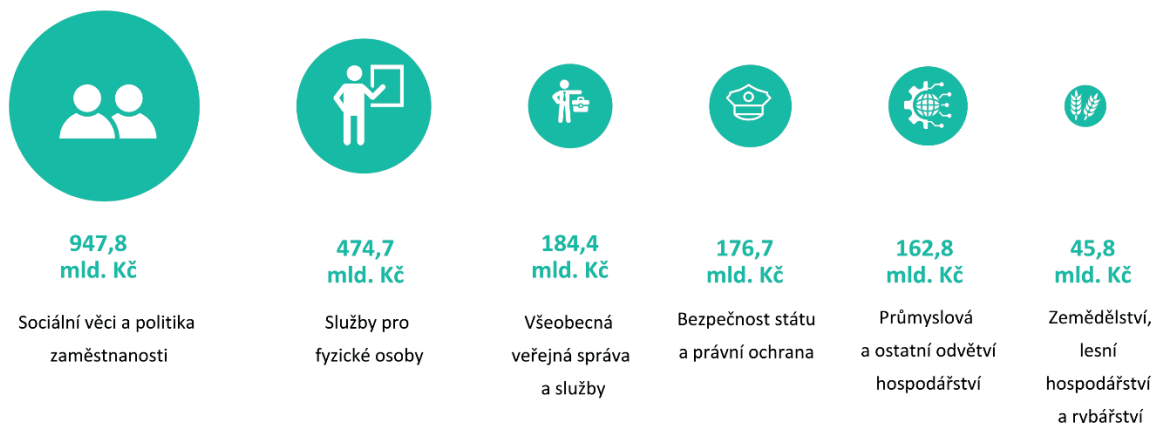
Graf č. 25: Výdaje státního rozpočtu v letech 2019–2023 (v mld. Kč)

Zdroj: informační portál MONITOR.

Běžné výdaje státního rozpočtu v roce 2023 dosáhly celkové výše 1 992,2 mld. Kč, jejich největší část (47,6 %) představovaly výdaje na sociální věci a politiku zaměstnanosti (celkem 947,8 mld. Kč). Druhý největší podíl (23,8 %) z celkových běžných výdajů tvořily služby pro fyzické osoby (474,7 mld. Kč). Výdaje na všeobecnou veřejnou správu a služby tvořily 9,3 % běžných výdajů, což odpovídá 184,4 mld. Kč. U výdajů na bezpečnost státu a právní ochranu lze do budoucna očekávat značný podílový nárůst, a to z důvodu uzákonění závazku vynaložit každoročně 2 % HDP na obranu. Na průmyslová a ostatní odvětví hospodářství připadlo 8,2 % běžných výdajů (162,8 mld. Kč) a na zemědělství, lesní hospodářství a rybařství celkem 2,3 % (45,8 mld. Kč).

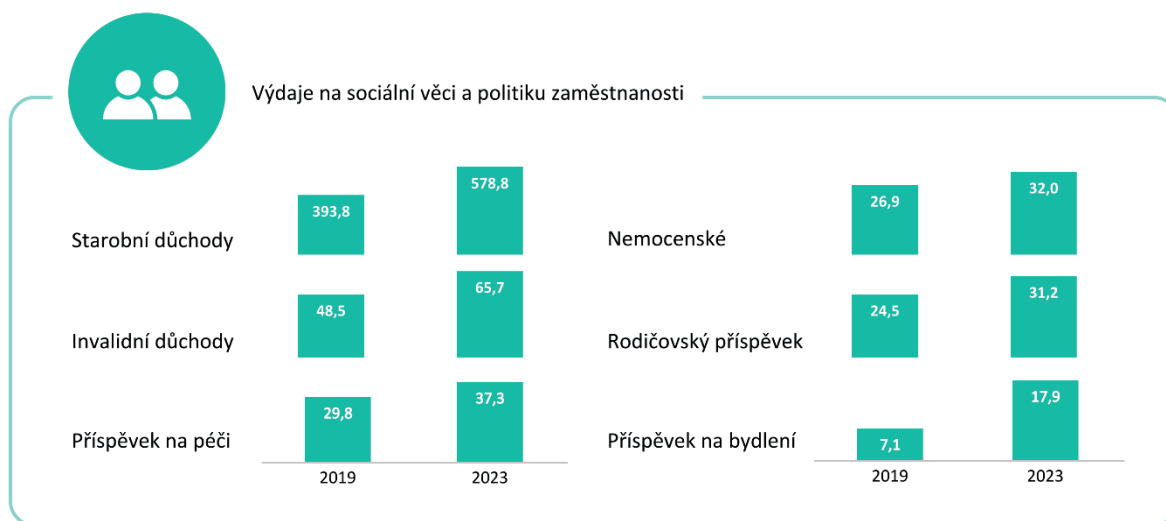
Schéma č. 4: Běžné výdaje – jejich finanční objemy a podíly na celkových výdajích v roce 2023 dle odvětví

Zdroj: informační portál MONITOR.

V rámci výdajů na sociální věci a politiku zaměstnanosti představují hlavní část výdaje na starobní důchody, příspěvek na péči, invalidní důchody, nemocenské, rodičovské příspěvky a příspěvky na bydlení; v roce 2023 tvořily dohromady 80 % celkových výdajů této kategorie.

Schéma č. 5: Nejvýznamnější druhy výdajů na sociální věci a politiku zaměstnanosti v letech 2019 a 2023 (v mld. Kč)

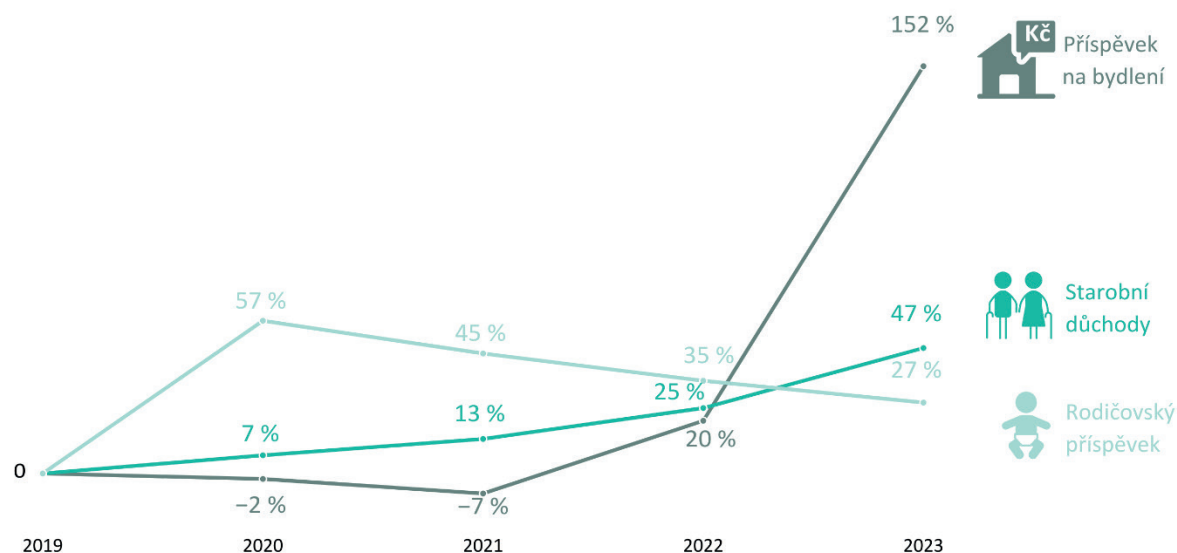

Zdroj: informační portál MONITOR.

V indexovém srovnání zaznamenaly od roku 2019 největší nárůst příspěvky na bydlení, a to o 152 %. Dále pak výdaje na starobní důchody, které vzrostly o 47 %, což představuje zvýšení z 393,8 mld. Kč na 578,8 mld. Kč.

Naopak výdaje určené pro sociálně potřebné skupiny, jako jsou například matky na rodičovské, vzrostly od roku 2019 pouze o 27 %, což znamená změnu z 24,5 mld. Kč na 31,2 mld. Kč. Relativně nízký růst výdajů byl zaznamenán také u příspěvku na péči, který se zvýšil od roku 2019 o 25 %, a u nemocenského, kde nárůst činil 19 %.

Graf č. 26: Porovnání výdajů na příspěvek na bydlení, starobní důchody a rodičovský příspěvek v letech 2019–2023 se srovnávacím indexem k roku 2019 (v %)

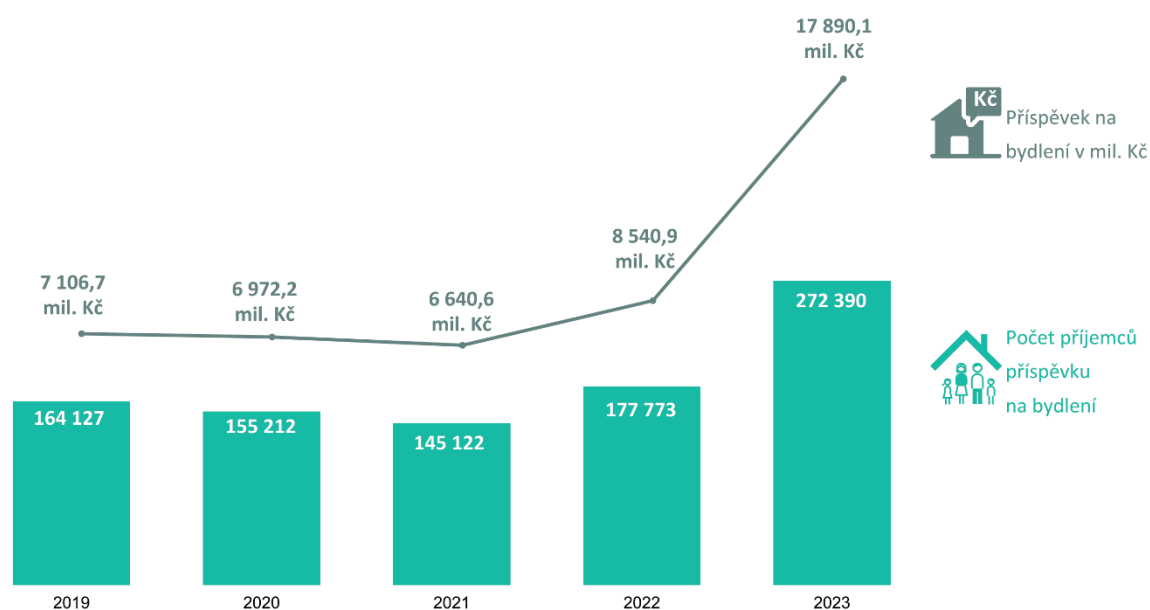

Zdroj: informační portál MONITOR.

„ Náklady na bydlení vedly ke skokovému nárůstu žádostí o příspěvek na bydlení.

Příspěvek na bydlení měl v době covidu-19 klesající tendenci. Od roku 2019 do roku 2021 klesal počet žadatelů a současně s tím i výdaje ze 7,1 mld. Kč na 6,6 mld. Kč. V letech 2022 a 2023 ovlivnila tuto sociální dávku inflace, a to především v důsledku vysokých cen energií, které dopadly na rozpočet domácností až v roce 2023. V roce 2023 byly ceny energií také hlavním důvodem, proč vzrostl počet žadatelů až o 95 tisíc domácností, tj. o 53 %. Inflace zásadně ovlivnila i výdaje vynakládané na příspěvek na bydlení, tyto výdaje se meziročně zvýšily o 9,3 mld. Kč, tj. o 109 %.

Graf č. 27: Příspěvek na bydlení a počet žadatelů v letech 2019–2023 (mil. Kč, počty domácností)

Zdroj: informační portál MONITOR, Ministerstvo práce a sociálních věcí: <https://www.mpsv.cz/socialni-davky-v-cislech>.

Od roku 2016 až do roku 2023 provedl NKÚ několik kontrol zaměřených na peněžní prostředky určené na podporu bydlení. V KA č. [22/27](#)⁹ NKÚ mj. upozornil, že objem peněžních prostředků, které stát vynakládá na řešení problematiky bydlení, sice dosahuje téměř 3 mld. Kč za rok, vliv na trh bydlení je však nedostačující. Hlavní problémy bytové politiky, zejména dostupnost a kvalita bytového fondu, dlouhodobě přetrvávají a dosavadní plnění cílů koncepcí k jejich odstranění nevedlo. Již od roku 2016 NKÚ upozorňuje na to, že neexistuje systémové řešení problematiky podpory bydlení včetně jeho zákonné úpravy. Návrh zákona o podpoře v bydlení zpracovaly Ministerstvo pro místní rozvoj a Ministerstvo práce a sociálních věcí v roce 2023. Podle předpokladu těchto ministerstev by měl být zákon přijat v roce 2024 a měl by být účinný od druhé poloviny roku 2025. K výraznějšímu posunu v oblasti bydlení nemůže dojít bez většího společného a dobře koordinovaného úsilí státu a aktivního zapojení územních samosprávných celků.

V roce 2023 došlo k výraznému navýšení výdajů na starobní důchody. Do meziročního navýšení o 86,1 mld. Kč (tj. o 17,5 %) se promítly dvě valorizace důchodů:

- v lednu 2023 bylo řádné navýšení o 4,7 %;
- v červnu 2023 byla mimořádná valorizace o 3,9 % + příspěvek 500 Kč měsíčně za každé vychované dítě.

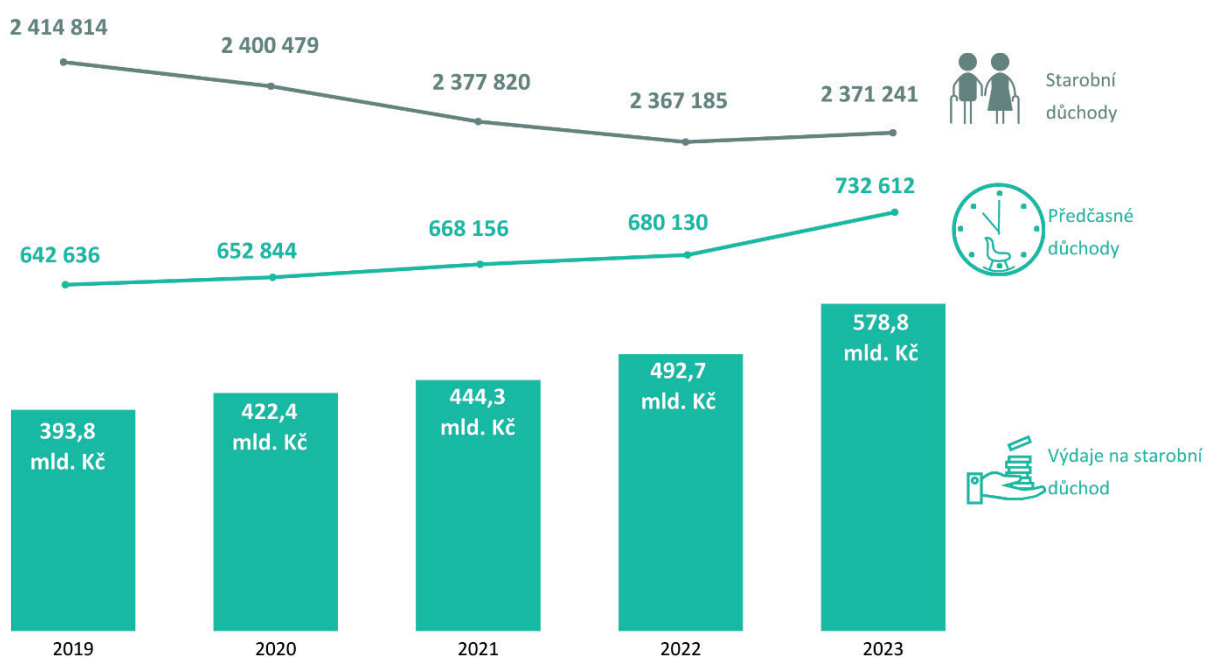
Od roku 2019 klesl počet starobních důchodců o 43 573 osob, což představuje pokles o 1,8 %, ale výdaje na starobní důchody vzrostly. V roce 2023 byl zaznamenán největší meziroční nárůst odchodů do předčasného důchodu, a to o 52,5 tis. osob, což je nárůst o 7,7 %. Tento nárůst byl motivován možností odchodu do předčasného důchodu za výhodnějších podmínek platných před nabytím účinnosti novely zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Hlavní změny zákona byly následující:

- Zkrácení možného odchodu do předčasného důchodu z pěti let na tři roky.
- Větší zkrácení důchodů, kdy při odchodu o rok dříve se důchod krátil o 0,9 %, o dva roky dříve o 1,12 % a o tři až pět let dříve o 1,5 %. Nově se předčasný důchod krátí jednotnou sazbou 1,5 %.
- Prodloužila se potřebná doba pojištění pro vznik nároku na předčasný starobní důchod z dosavadních 35 let na 40 let.

Všechny důchody, které byly přiznány do konce roku 2023, byly v lednu 2024 valorizovány o 360 Kč.

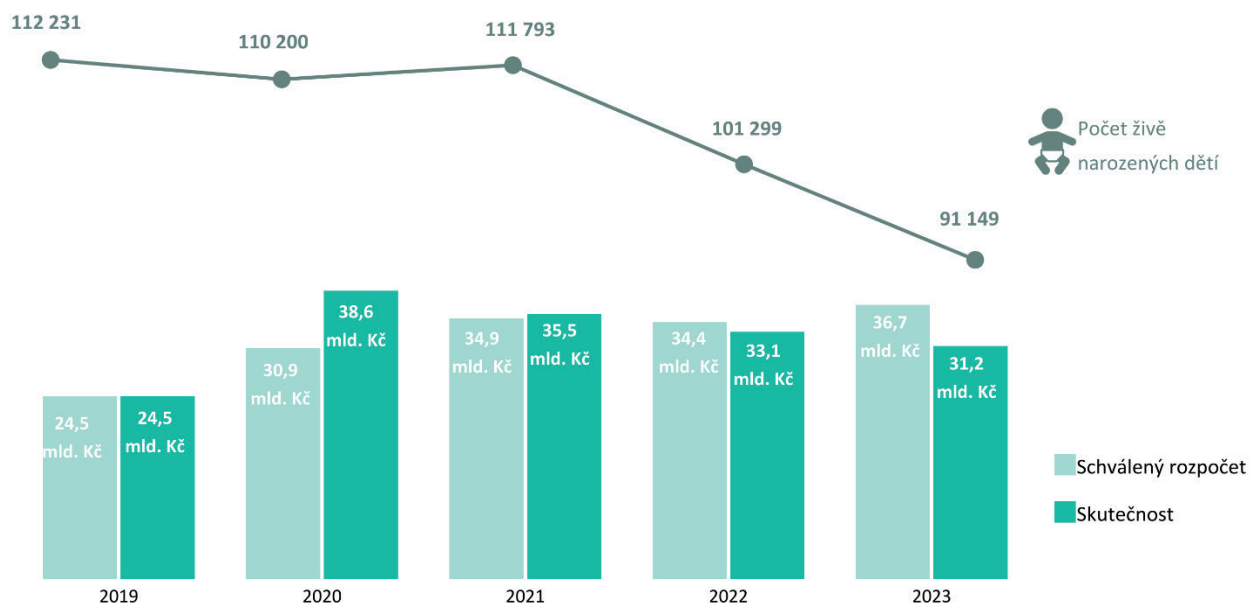
Graf č. 28: Počet starobních důchodců a z toho počet starobních důchodců v předčasném důchodu a výdaje na starobní důchod (počty osob, mld. Kč)

Zdroj: informační portál MONITOR, Český statistický úřad.

V roce 2020 došlo k výraznému meziročnímu zvýšení výdajů na rodičovský příspěvek, kdy byla zvýšena částka pro rodiče jednoho dítěte z 220 tis. Kč na 300 tis. Kč a pro rodiče dvojčat a vícero dětí z 330 tis. Kč na 450 tis. Kč. Přestože vláda od roku 2020 téměř každoročně zvyšuje rozpočet na rodičovský příspěvek (až na rok 2022), skutečné čerpání těchto prostředků postupně klesá v důsledku dlouhodobého poklesu porodnosti v České republice. V roce 2022 bylo vyčerpáno méně prostředků než plánovaný rozpočet a v roce 2023 byl rozdíl mezi plánovaným rozpočtem a skutečností již 5,5 mld. Kč, což představuje 15 % nedočerpání. Tento trend poskytuje státu příležitost lépe využít nevyčerpané finanční prostředky pro vhodná a účinná opatření vedoucí ke zvýšení porodnosti.

Graf č. 29: Počet živě narozených dětí, schválený rozpočet rodičovského příspěvku a jeho skutečné čerpání v letech 2019–2023 (počty dětí, mld. Kč)

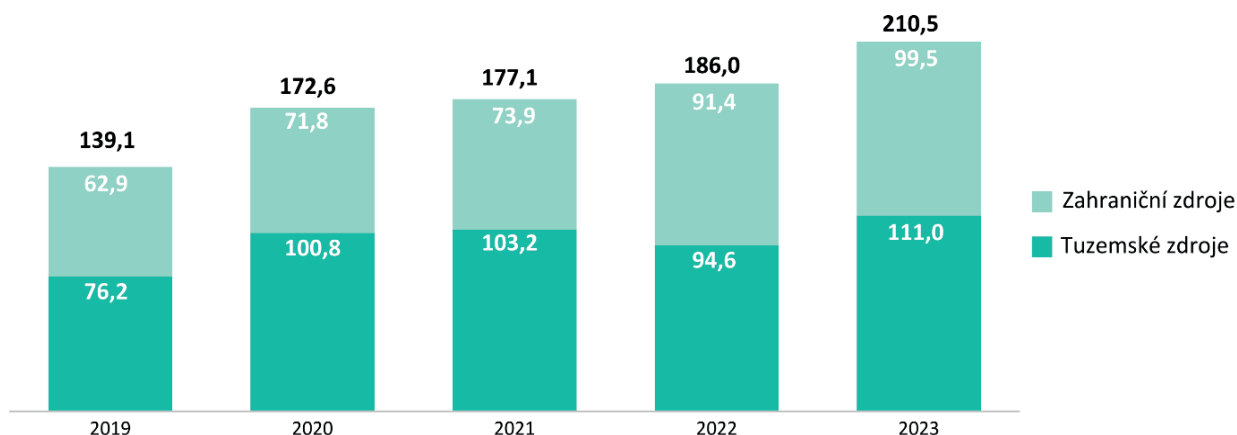
Zdroj: informační portál MONITOR, Český statistický úřad.

„ Kapitálové výdaje meziročně vzrostly, ale stále tvoří méně než 10 % celkových výdajů.

Kapitálové výdaje státního rozpočtu dosáhly v roce 2023 výše 210,5 mld. Kč. Meziročně došlo k jejich zvýšení o 13,2 %. Zároveň rostl i jejich podíl na celkových výdajích státního rozpočtu, který se však od roku 2019 zvýšil jen o 0,6 p. b. I když se podíl kapitálových výdajů relativně zvyšuje, potřebné investice pro překonání ekonomické recese nejsou stále dostačující.

Kapitálové výdaje státního rozpočtu jsou financovány z větší části z tuzemských zdrojů, jak dokládá následující graf.

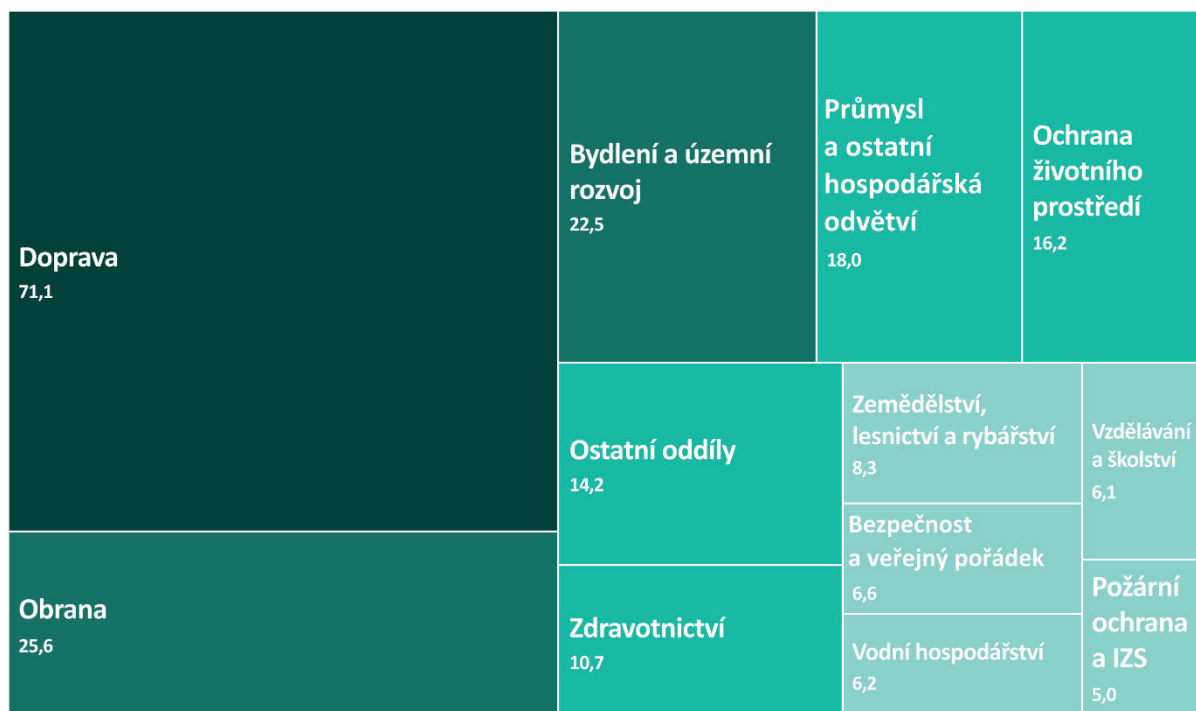
Graf č. 30: Podíl zahraničních a tuzemských zdrojů na celkových kapitálových výdajích (v mld. Kč)

Zdroj: informační portál MONITOR.

Je důležité rozlišovat, zda zdroje příjmů nebo výdajů pocházejí z tuzemského nebo zahraničního prostředí, protože to může ovlivnit stabilitu a udržitelnost veřejných financí. Financování z tuzemských zdrojů znamená menší závislost na zahraničních investicích a úvěrech, což může přispět k větší finanční stabilitě země.

Schéma č. 6: Výdajové oddíly kapitálových výdajů v roce 2023 (v mld. Kč)

Zdroj: informační portál MONITOR.

Největší část kapitálových výdajů ve výši 71,1 mld. Kč představovaly v roce 2023 investiční výdaje na dopravu, nicméně tato částka nemusí být dostačující pro pokrytí všech potřebných investic v této klíčové oblasti.

Omezení investic může mít dlouhodobě negativní dopady na kvalitu a bezpečnost dopravní infrastruktury. Dalším významným rizikem je neschopnost realizovat projekty v oblasti dopravy dle schválených časových a finančních plánů, což může dále zhoršit stav infrastruktury a narušit její rozvoj. NKÚ zjistil v KA č. [22/08](#)¹⁰ v oblasti přípravy a výstavby dálnice D35, že Ministerstvu dopravy / Ředitelství silnic a dálnic se nedařilo dodržovat koncepční záměry schválené vládou ani harmonogramy výstavby. Přestože je dálnice D35 jednou z nejvýznamnějších částí dálniční sítě ČR, bylo v květnu 2023 zprovozněno pouze 90 km, tj. 43 % z její plánované délky. Celková doba výstavby 210 km dlouhé dálnice tedy přesáhne 50 let. Prodloužení přípravy staveb a oddalování výstavby s sebou nese i růst nákladů. Podobný problém byl zjištěn i kontrolní akcí č. [21/37](#)¹¹, která ukázala, že modernizace dálnice D1 není dokončena. Ani neexistuje žádný souhrnný časový a finanční plán projektů potřebných pro její dokončení. Na opravených úsecích zůstávají mosty i nadjezdy ve stavu ohrožujícím bezpečnost dopravy. NKÚ dále upozornil, že nekvalitní odstraňování závad opravovaných úseků snižuje komfort jízdy po dálnici. Opravenou vozovku navíc stále poškozují přetížené kamiony, Ministerstvo dopravy však žádná účinná opatření k řešení této situace nepřijalo.

Druhý největší podíl připadl na obranu (12,2 %, tj. 25,6 mld. Kč). Výdaje na bydlení a územní rozvoj dosáhly 10,7 % kapitálových výdajů, což je 22,5 mld. Kč. Kapitálové výdaje na průmysl a ostatní hospodářská odvětví činily 18 mld. Kč, na ochranu životního prostředí 16,2 mld. Kč a na zdravotnictví 10,7 mld. Kč.

Vzdělávání a školství má značný podíl v běžných výdajích, ale z pohledu kapitálových investic směřovalo v roce 2023 do školství 6,1 mld. Kč, tj. 2,9 % z celkových kapitálových výdajů.

Zavedení nových mandatorních výdajů snižuje efektivitu řízení veřejných financí.

Největší objem z celkových výdajů státního rozpočtu tvoří mandatorní a kvazimandatorní výdaje. V roce 2023 dosáhly mandatorní výdaje částky 1 188,35 mld. Kč a kvazimandatorní výdaje činily 433,3 mld. Kč. Celkově tak tyto výdaje vystoupaly na 1 622 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 9,7 %. Největší část mandatorních výdajů připadla na sociální transfery včetně ochrany zaměstnanců, kde výdaje dosáhly 880,6 mld. Kč. V rámci této skupiny tvořily největší položku výdaje na dávky důchodového pojištění, které v roce 2023 dosáhly 685,7 mld. Kč. Ve srovnání s rokem 2022 se zvýšily o 97,3 mld. Kč, což představuje nárůst o 16,5 %. Tento výrazný růst byl primárně ovlivněn vysokou inflací a s ní spojenými valorizacemi důchodů.

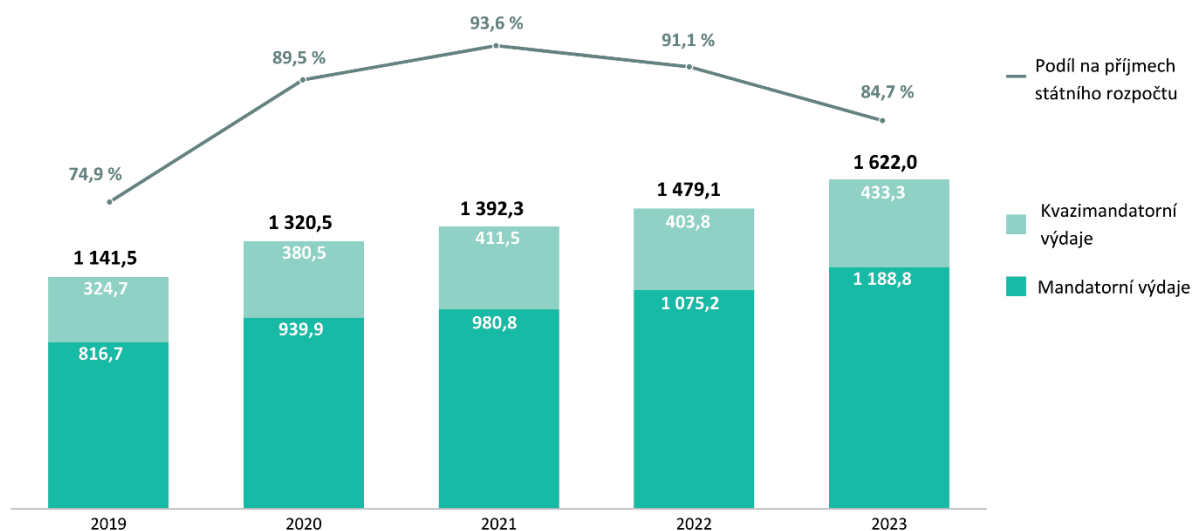
Další významné složky mandatorních výdajů zahrnovaly platby státu na zdravotní pojištění ve výši 138,7 mld. Kč a výdaje na obsluhu státního dluhu, které dosáhly 68,3 mld. Kč a meziročně vzrostly o 37,4 %.

Největší část kvazimandatorních výdajů tvořily platy zaměstnanců organizačních složek státu a příspěvkových organizací, celkově dosáhly hodnoty 339 mld. Kč a meziročně vzrostly o 6,9 %.

10 KA č. 22/08 – Peněžní prostředky státu a Evropské unie určené na výstavbu dálnice D35 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 4/2023 Věstníku NKÚ).

11 KA č. 21/37 – Peněžní prostředky státu a Evropské unie určené na modernizaci dálnice D1 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 3/2023 Věstníku NKÚ).

Graf č. 31: Mandatorní a kvazimandatorní výdaje a jejich podíl na příjmech SR v letech 2019–2023 (v mld. Kč, v %)

Zdroj: informační portál MONITOR, *Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023*.

V letech 2020 a 2021 došlo ke zvýšení podílu mandatorních a kvazimandatorních výdajů na příjmech státního rozpočtu, což bylo způsobeno ekonomickým útlumem v souvislosti s pandemií covidu-19. V následujících letech 2022 a 2023 se však objevil opačný trend, kdy tento podíl poklesl. Uvedený pokles nebyl výsledkem ekonomického růstu, ale byl ovlivněn vysokou meziroční inflací, která vedla ke zvýšení příjmů státního rozpočtu. Je tedy pravděpodobné, že jakmile se mandatorní a kvazimandatorní výdaje přizpůsobí nové cenové úrovni, jejich podíl na příjmech státního rozpočtu opět vzroste.

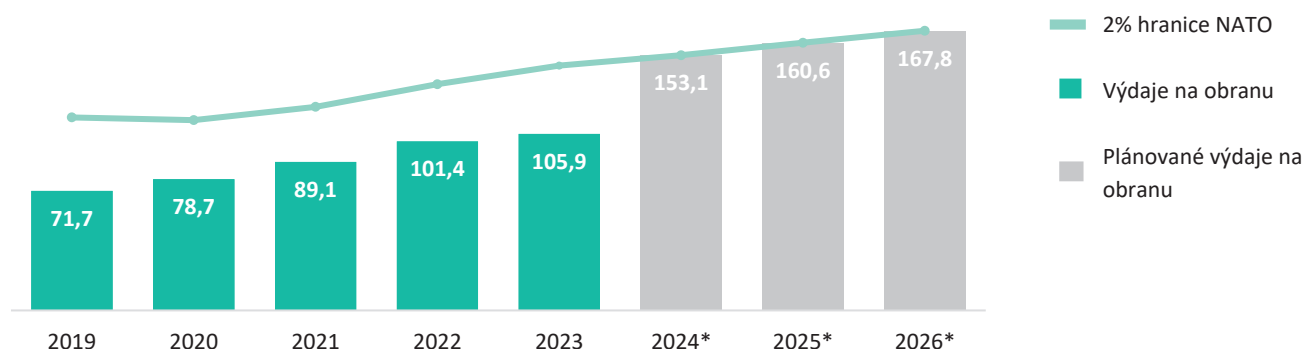
K možnému tzv. zkamenění státního rozpočtu (což je situace, kdy převážná část příjmů bude vynaložena na mandatorní a kvazimandatorní výdaje, a tudíž nebude možné snižovat deficit státního rozpočtu) mohou významně přispět dva klíčové faktory:

- Vzhledem k závazku České republiky vynakládat 2 % HDP na obranu lze předpokládat, že v budoucnosti dojde k výraznému nárůstu těchto výdajů. Podle predikcí MF mají tyto výdaje v roce 2024 vzrůst až o 47 mld. Kč (o 44 %).
- V důsledku vyšší úrokové sazby se očekávají násobně vyšší výdaje na obsluhu státního dluhu. V roce 2023 činily výdaje na obsluhu státního dluhu 68,3 mld. Kč a Ministerstvo financí predikuje nárůst těchto výdajů v roce 2024 až o dalších 27 mld. Kč (39 %).

V souhrnu by tyto dvě položky mohly v roce 2024 zatížit mandatorní a kvazimandatorní výdaje až o dalších 74 mld. Kč.

České republice se v minulosti nedařilo naplňovat hranici 2 % HDP. Dle nové metodiky platné od roku 2024 byl v roce 2023 tento závazek vůči NATO naplněn z 1,44 % HDP (105,9 mld. Kč). Podle předchozí metodiky by byl tento závazek naplněn pouze z 1,37 % HDP (100,7 mld. Kč). K naplnění 2% závazku mají výdaje na obranu skokově vzrůst o 47 mld. Kč (44 %), bude však důležité, aby nově alokované finanční prostředky na obranu byly vynakládány účelně, efektivně a hospodárně.

Graf č. 32: Výdaje na obranu a naplnění 2% závazku vůči NATO (v mld. Kč, v %)

Zdroj: Ministerstvo financí, *Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023, Makroekonomická predikce Ministerstva financí – duben 2024.*

* Výdaje na obranu ve výši 2 % HDP – odhad vychází z očekávaného vývoje HDP dle *Makroekonomické predikce Ministerstva financí – duben 2024.*

Jak již několikrát NKÚ upozorňoval, zvyšování výdajů by mělo být v souladu se schopnostmi Ministerstva obrany efektivně a hospodárně nakládat s přidělenými prostředky.

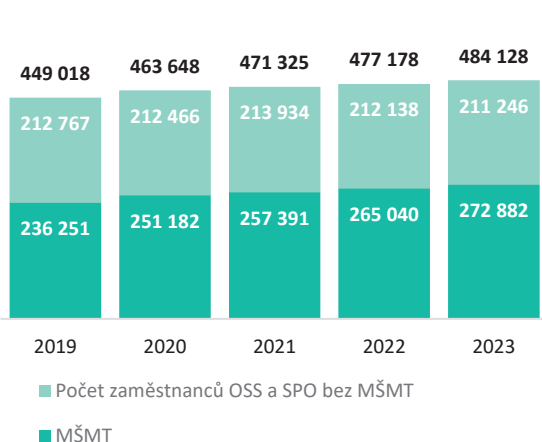
V KA č. [22/11](#)¹² NKÚ zjistil, že Ministerstvo obrany nepořizovalo v letech 2018–2021 automobilní techniku podle plánovaných potřeb Armády České republiky. Průměrné stáří jednotlivých druhů automobilní techniky se ke konci roku 2021 pohybovalo mezi 13 a 39 roky a téměř dvě třetiny vozidel měly překročenou životnost. Ačkoliv celkové výdaje Ministerstva obrany rostly, některé plánované nákupy se neuskutečnily a pořizování automobilní techniky se často zpožďovalo. Dále Ministerstvo obrany nezajistilo část požadovaných schopností ženijního vojska, které jsou důležité nejen pro bojovou podporu, ale také k provádění záchranných a likvidačních prací při pohromách a mimořádných událostech, jak zjistil NKÚ v KA č. [23/08](#)¹³. Přestože část techniky ženijního vojska překročila svou životnost, je poruchová a nemá požadované technické parametry, Ministerstvo obrany většinu plánovaných investičních akcí odložilo nebo zrušilo a v letech 2010 až 2022 vyčerpalo pouze 9 % (tj. cca 314 mil. Kč) disponibilních prostředků.

Mezi kvazimandatorními výdaji hrají nejvýznamnější roli výdaje na platy zaměstnanců organizačních složek státu a příspěvkových organizací (dále také „státní zaměstnanci“). Od roku 2019 se zvýšil počet státních zaměstnanců o 35 tisíc (7,8 %) na 484 128 zaměstnanců. Za tímto nárůstem stojí především zvýšení počtu zaměstnanců v regionálním školství, které spadá pod kapitolu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále také „MŠMT“). Počet zaměstnanců v kapitole MŠMT vzrostl od roku 2019 o 36,6 tisíce (15,5 %), zatímco počet ostatních státních zaměstnanců klesl o 1,5 tisíce (0,7 %). Nárůst počtu zaměstnanců ve školství měl výrazný dopad i na objem finančních prostředků na platy. V kapitole MŠMT vzrostl od roku 2019 objem prostředků o 44,4 mld. Kč (45,4 %), zatímco u zaměstnanců ostatních kapitol SR vzrostl o 17,2 mld. Kč (15,4 %). V přepočtu na počet zaměstnanců vzrostl průměrný plat v kapitole MŠMT o 26 %, zatímco u ostatních státních zaměstnanců pouze o 16,2 %.

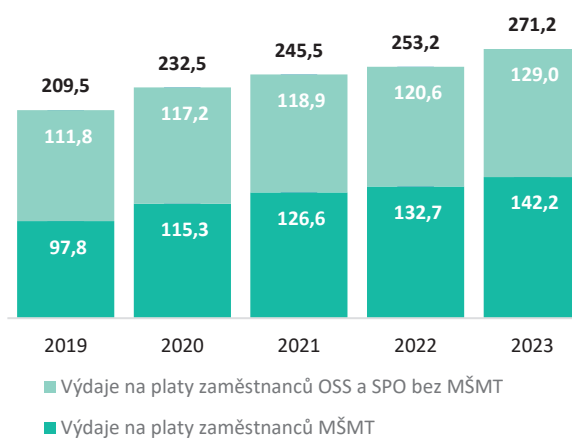
12 KA č. 22/11 – *Peněžní prostředky státu určené na automobilní techniku Armády České republiky* (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 3/2023 *Věstníku NKÚ*).

13 KA č. 23/08 – *Peněžní prostředky státního rozpočtu vynaložené Ministerstvem obrany na ženijní vojsko Armády České republiky* (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 3/2024 *Věstníku NKÚ*).

Graf č. 33: Počet státních zaměstnanců

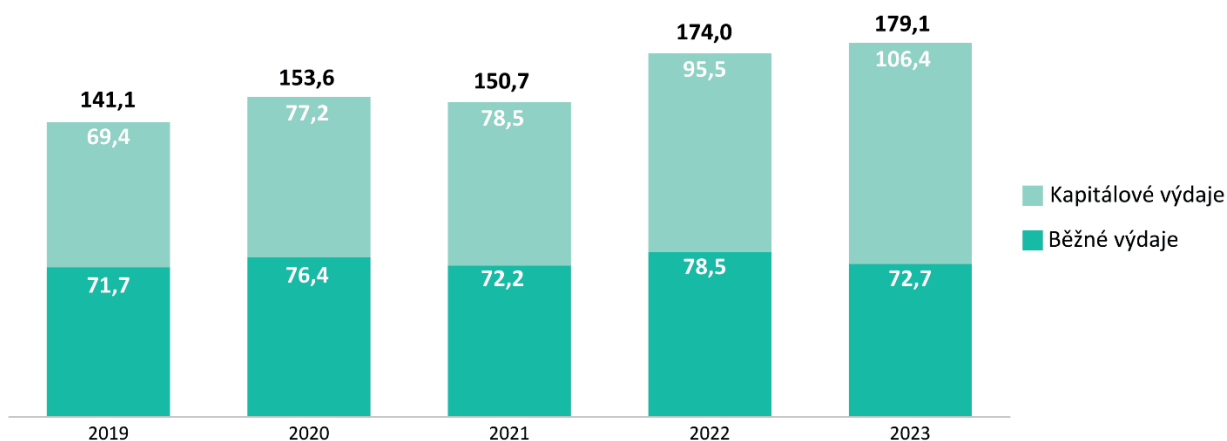
Graf č. 34: Objem prostředků na platy (v mld. Kč)

Zdroj: státní závěrečné účty za roky 2019–2022, *Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023*.

Celkový objem výdajů státního rozpočtu ovlivňují také výdaje na financování společných programů EU a ČR. V roce 2023 dosáhly výdaje na financování společných programů EU a ČR včetně rozvoje venkova a společné zemědělské politiky 179,1 mld. Kč (meziroční růst byl 5,1 mld. Kč, tj. 2,9 %). Z toho běžné výdaje činily 72,7 mld. Kč a kapitálové 106,4 mld. Kč. Vývoj kapitálových a běžných výdajů z Evropské unie a *Fondu soudržnosti* ukazuje od roku 2019 výrazný posun směrem ke kapitálovým investicím. Tento trend, kdy jsou prostředky směřovány do investic, které přináší delší užitky a příležitosti pro růst a rozvoj, je klíčový pro budoucí prosperitu a udržitelný rozvoj.

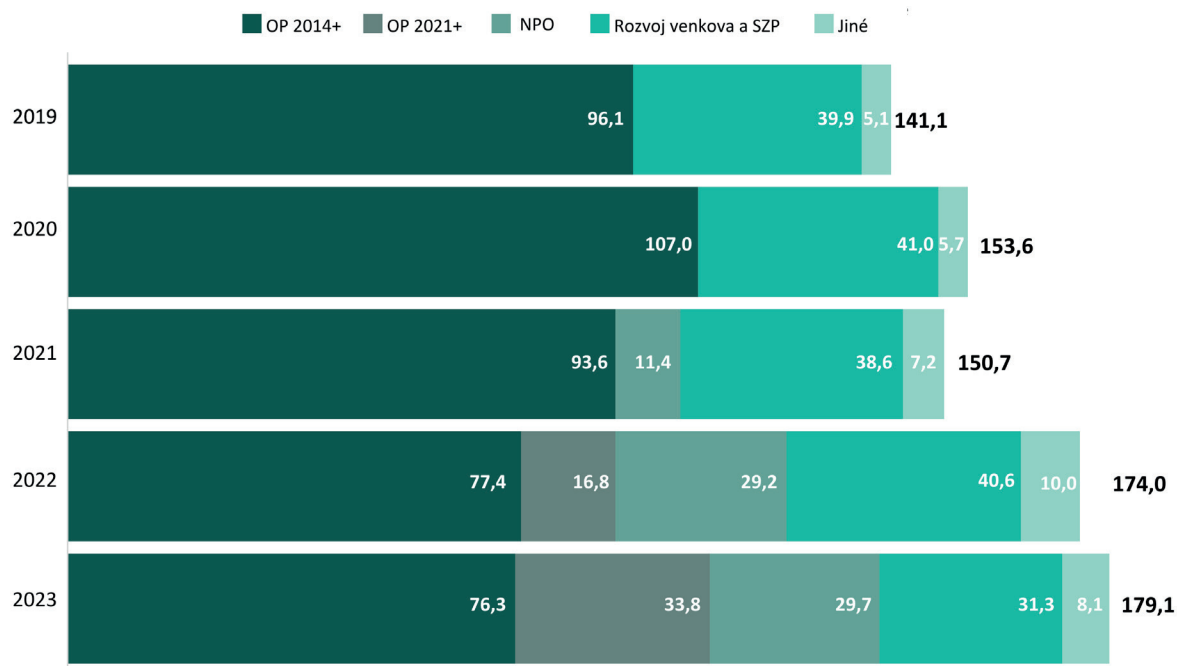
Graf č. 35: Výdaje na financování společných programů EU a ČR (v mld. Kč)

Zdroj: informační portál MONITOR.

Z meziročního srovnání čerpání jednotlivých evropských fondů je zřejmé, že i v roce 2023 Česká republika stále čerpala z OP 2014+ více než z OP 2021+. Zdá se, že Česká republika čelí určitým výzvám v oblasti efektivity čerpání prostředků z OP 2021+. Tato situace přináší riziko nedostatečného využití dostupných evropských fondů, což může ovlivnit plánované investice do infrastruktury, vzdělávání, inovací nebo ochrany přírody a může to brzdit dynamiku hospodářského růstu a snahy o vyrovnání rozdílů mezi jednotlivými regiony.

Graf č. 36: Výdaje na financování společných programů EU a ČR (v mld. Kč)

Zdroj: státní závěrečné účty za roky 2019–2022, Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023.

Pozn.:

OP 2014+ = operační programy programového období 2014–2020.

OP 2021+ = operační programy programového období 2021–2027.

SZP = společná zemědělská politika EU.

Je nicméně důležité zdůraznit, že takový vývoj nabízí i prostor pro zlepšení a příležitost k revizi a optimalizaci procesů a postupů. Vzniká tak možnost posílit strategické plánování a cíleněji alokovat prostředky tam, kde mohou přinést největší přidanou hodnotu pro občany ČR.

Česká republika začala úspěšně čerpat prostředky z NPO, což je znamením důležitého kroku směrem k modernizaci a oživení ekonomiky.

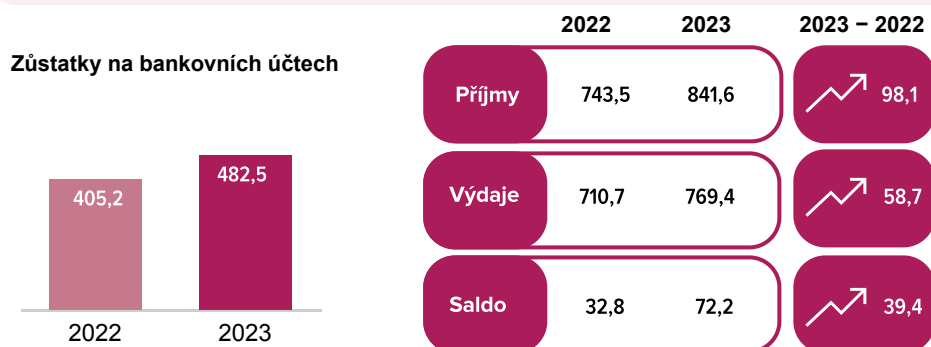
Naopak v roce 2023 došlo k výrazně nižšímu čerpání finančních prostředků pro účely rozvoje venkova a společné zemědělské politiky. Příčinou bylo nedočerpání rozpočtu na předfinancování přímých plateb pro zemědělce o 6 mld. Kč.

IV. HOSPODAŘENÍ DALŠÍCH SLOŽEK VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ

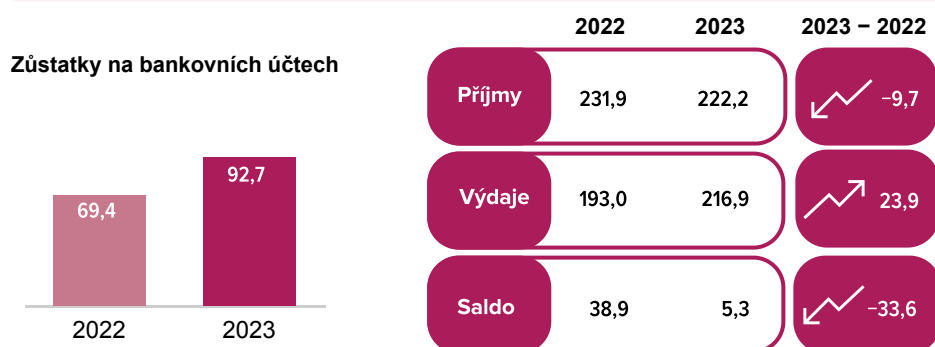
ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVNÉ CELKY I STÁTNÍ FONDY VYKÁZALY V ROCE 2023 PŘEBYTKY HOSPODAŘENÍ. JEJICH NESPOTŘEBOVANÉ PROSTŘEDKY SE KUMULUJÍ NA BANKOVNÍCH ÚČTECH.

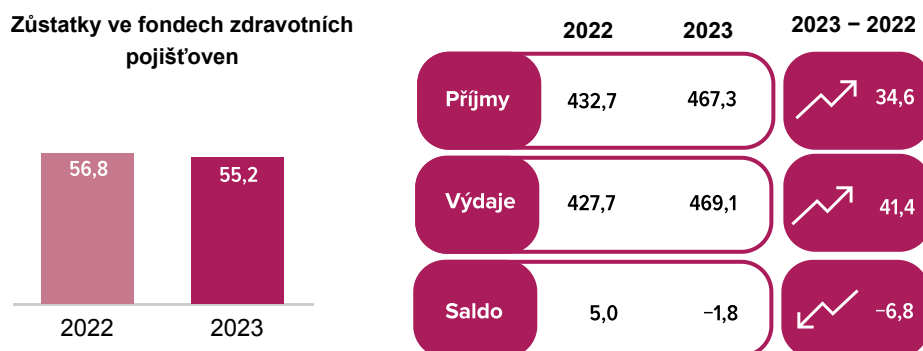
Územní rozpočty (v mld. Kč)

Státní fondy (v mld. Kč)

Zdravotní pojišťovny (v mld. Kč)

1. HOSPODAŘENÍ ÚZEMNÍCH ROZPOČTŮ

Celkové hospodaření územních rozpočtů (dále také „ÚR“) po konsolidaci skončilo v roce 2023 historicky nejvyšším přebytkem ve výši 72,2 mld. Kč. Příjmy vykázaly výrazný meziroční růst o 13,2 %, zatímco výdaje vzrostly pouze o 8,3 %.

Schéma č. 7: Celkové hospodaření územních rozpočtů v letech 2019–2023 (v mld. Kč)

	2019	2020	2021	2022	2023	2023 – 2022
Příjmy	594,1	626,2	678,3	743,5	841,6	 98,1
Výdaje	562,4	612,2	637,0	710,7	769,4	 58,7
Saldo	31,7	14,0	41,3	32,8	72,2	 39,4

Zdroj: státní závěrečné účty za roky 2019–2022, Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023.

Pro rok 2023 byl schválen schodek územních rozpočtů ve výši 89,8 mld. Kč, ale skutečný výsledek hospodaření skončil přebytkem 72,2 mld. Kč (rozdíl 162 mld. Kč). Tento rozdíl byl způsoben podhodnocením daňových příjmů a nadhodnocením kapitálových výdajů.

Z následujícího schématu vyplývá, že kladného výsledku hospodaření dosáhly za rok 2023 obě úrovně územních rozpočtů. Vyššího přebytku dosáhly obce a dobrovolné svazky obcí (56,1 mld. Kč).

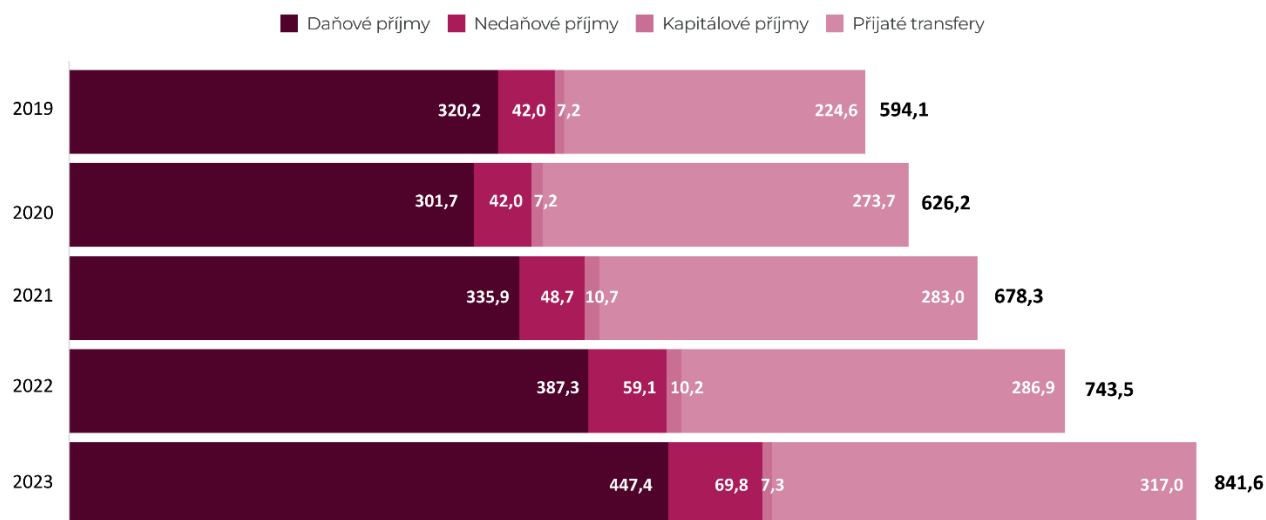
Schéma č. 8: Saldo hospodaření územních rozpočtů za roky 2022 a 2023 (v mld. Kč)

	Saldo hospodaření 2022	Saldo hospodaření 2023	2023 – 2022
Kraje	7,7	16,0	 8,3
Obce a DSO	25,1	56,1	 31,0
Celkem	32,8	72,1	 39,3

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023.

Hospodaření územních rozpočtů celkově nejvíce ovlivňuje hlavní město Praha, které mělo za rok 2023 přebytek ve výši 29,3 mld. Kč.

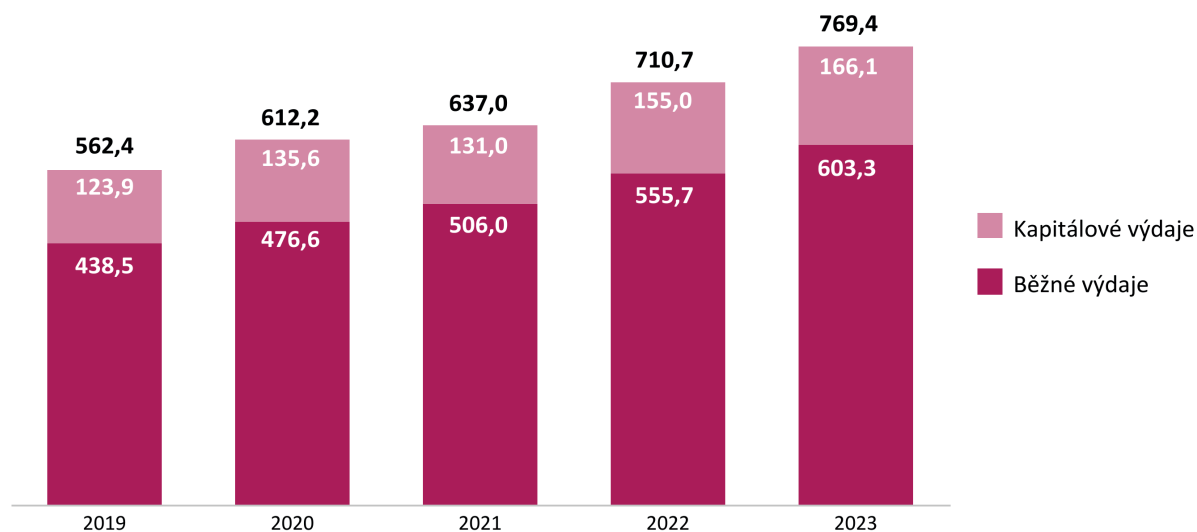
Graf č. 37: Celkové příjmy územních rozpočtů v letech 2019–2023 (v mld. Kč)

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023.

ÚR očekávaly oproti predikci Ministerstva financí meziroční pokles daňových příjmů. Ty však vzrostly meziročně o 15,5 %, a tak skutečné daňové příjmy převýšily schválený rozpočet o 72,5 mld. Kč. Největší podíl ve výši 447,4 mld. Kč představují daňové příjmy, dále přijaté transfery ve výši 317 mld. Kč, nedaňové příjmy 69,8 mld. Kč a nejmenší podíl představují kapitálové příjmy 7,3 mld. Kč.

Graf č. 38: Celkové výdaje územních rozpočtů v letech 2019–2023 (v mld. Kč)

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023.

Růst celkových výdajů byl tažen především růstem běžných výdajů, které vzrostly o 8,6 %; kapitálové výdaje se zvýšily o 7,2 %. Značná část celkových výdajů směřuje do následujících oblastí:

- školství: 261,5 mld. Kč,
- doprava: 144,6 mld. Kč,
- státní a územní samospráva: 77,8 mld. Kč,
- bydlení: 56,9 mld. Kč.

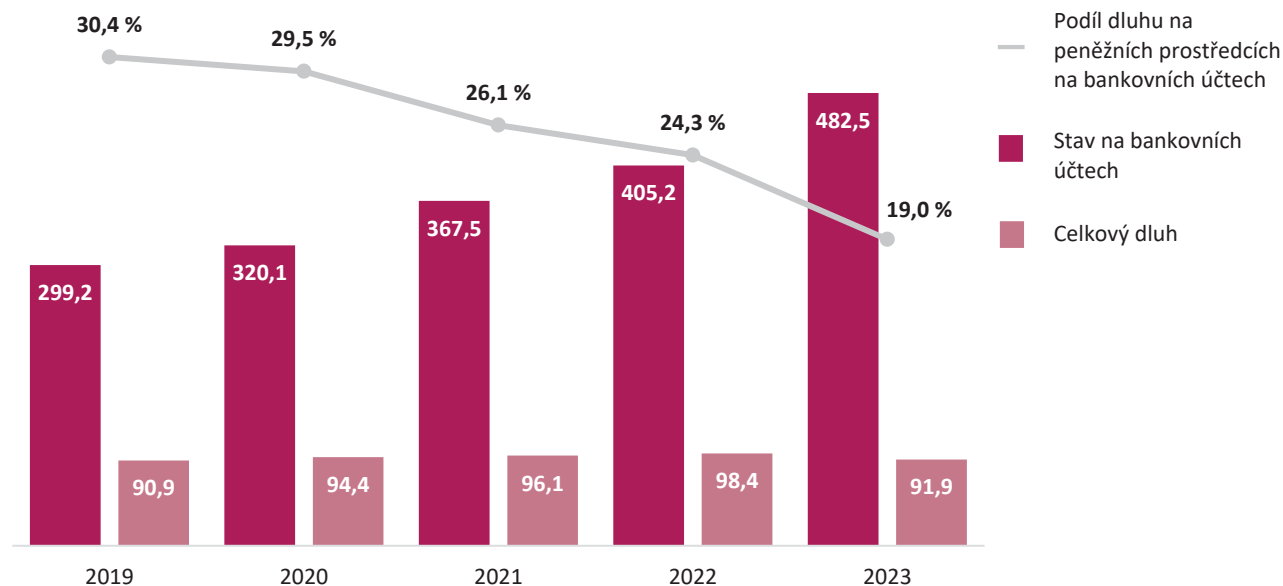
Ve srovnání s rokem 2022 vzrostly nejvíce výdaje v oblasti školství, a to o 25,1 mld. Kč (10,6 %).

Na jedné straně se stát potýká s vysokým deficitem státního rozpočtu, který v roce 2023 dosáhl objemu 288,5 mld. Kč, na straně druhé hospodařily územní rozpočty s historicky nejvyšším přebytkem v hodnotě 72,2 mld. Kč. Na tomto kladném saldu hospodaření se podílely především obce (přebytek ve výši 55,7 mld. Kč), kde více než polovinu tvořily přebytky hlavního města Prahy, a zbylá část připadá na kraje (16 mld. Kč) a dobrovolné svazky obcí (dále také „DSO“) s přebytkem 0,4 mld. Kč.

Územní rozpočty hospodařily pravidelně s přebytky již od roku 2012, to má kladný dopad i na stav jejich bankovních účtů. Na konci roku 2023 vykazovaly územní rozpočty stav na bankovních účtech v součtu 482,5 mld. Kč, z toho 339,1 mld. Kč obce a 65,2 mld. Kč kraje.

Stav na bankovních účtech hlavního města Prahy činil 137,4 mld. Kč, tj. 28,5 % všech zůstatků na bankovních účtech. Tyto volné finanční prostředky ztrácejí v důsledku vysoké míry inflace na reálné hodnotě a vhodné investice jsou jednou z možností, jak jejich hodnotu uchovat.

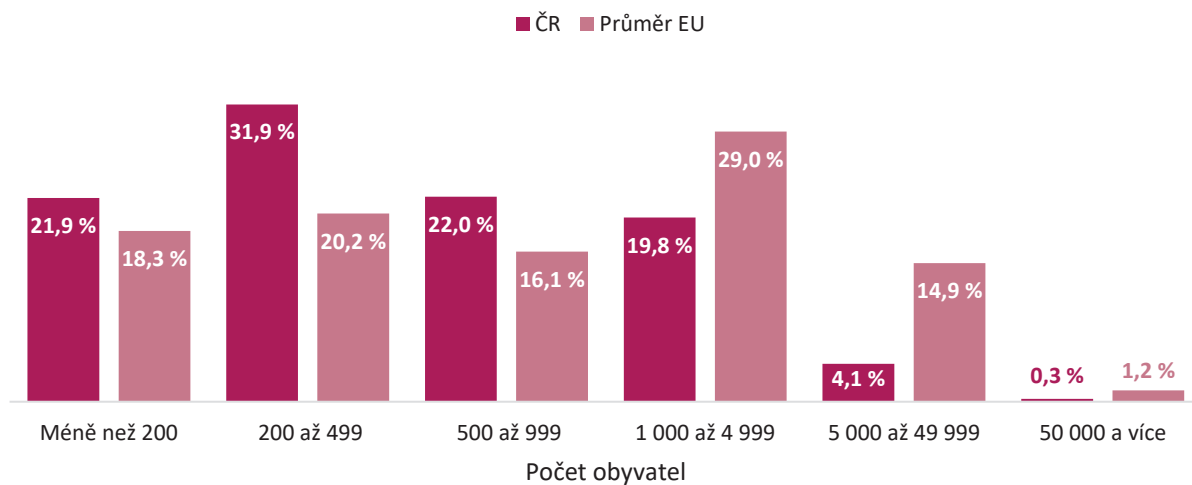
Graf č. 39: Zůstatek na bankovních účtech a zadlužení územních rozpočtů v letech 2019–2023 (v mld. Kč, v %)

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023.

Česká republika má v Evropské unii jeden z největších počtů obcí v přepočtu na počet obyvatel. Celkově bylo v roce 2023 v České republice 6 258 obcí. Více než polovina z těchto obcí má méně než 500 obyvatel. Ve většině ostatních států EU je toto rozložení opačné, jak dokládá následující graf. Velký počet obcí komplikuje jejich správu, regionální plánování a koordinaci, což může vést k neefektivnímu využívání zdrojů.

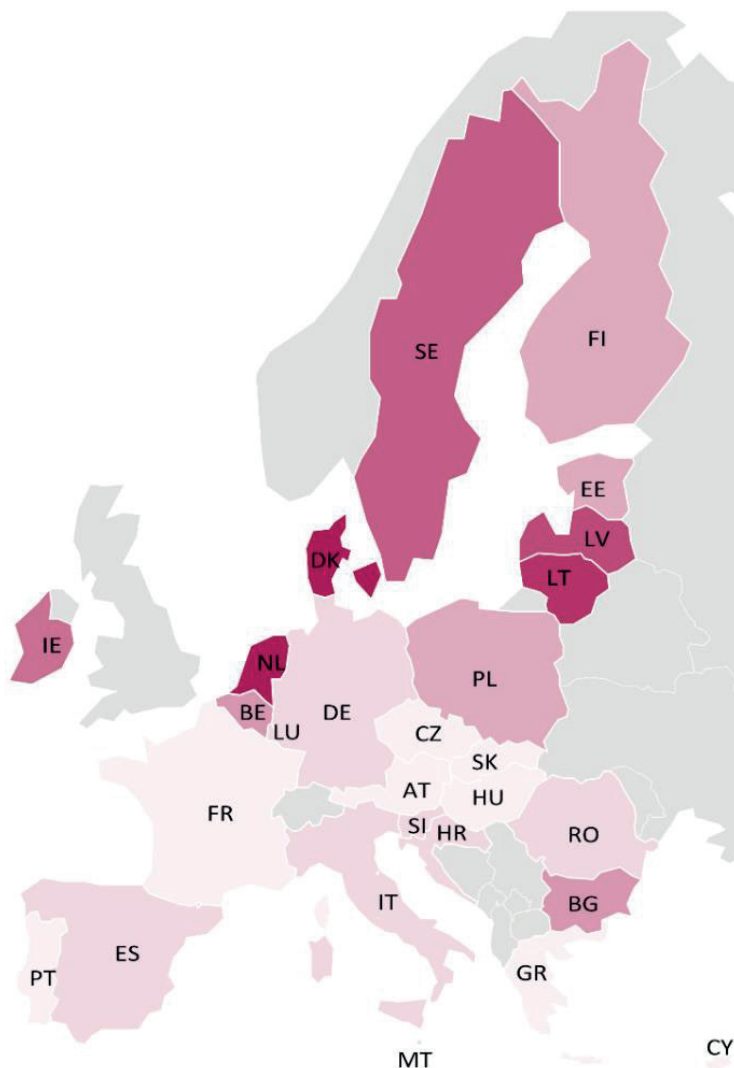
Graf č. 40: Procentuální podíl obcí dle počtu jejich obyvatel

Zdroj: Local administrative units (LAU) – Eurostat (europa.eu).

Tabulka č. 5: Počet obyvatel a obcí v EU v roce 2023

Země	Počet obyvatel	Počet obcí	Průměrný počet obyvatel na obec
Dánsko	5 932 654	99	59 926
Nizozemsko	17 810 584	344	51 775
Litva	2 857 279	60	47 621
Lotyšsko	1 883 008	43	43 791
Švédsko	10 521 556	290	36 281
Irsko	5 149 139	166	31 019
Bulharsko	6 447 710	265	24 331
Belgie	11 754 004	581	20 231
Finsko	5 563 970	309	18 006
Estonsko	1 365 884	79	17 290
Polsko	37 766 327	2 477	15 247
Slovensko	2 116 972	212	9 986
Malta	542 051	68	7 971
Německo	84 358 845	10 993	7 674
Itálie	59 030 133	7 904	7 468
Chorvatsko	3 871 833	556	6 964
Rumunsko	21 921 978	3 181	6 892
Lucembursko	660 809	102	6 479
Španělsko	48 085 361	8 131	5 914
Rakousko	9 104 772	2 093	4 350
Portugalsko	10 343 066	3 092	3 345
Maďarsko	9 597 085	3 155	3 042
Kypr	923 272	615	2 132
Francie	67 280 028	34 956	1 925
Slovensko	5 428 792	2 927	1 855
Česko	10 759 525	6 258	1 719
Řecko	10 482 487	6 142	1 708
Celkem EU	451 559 124	95 098	4 748

Zdroj: *Local administrative units (LAU)* – Eurostat (europa.eu).

Webová vizualizace je přístupná zde:

<https://www.nku.cz/scripts/detail.php?id=14148>

2. HOSPODAŘENÍ STÁTNÍCH FONDŮ

Ke dni 31. 12. 2023 působilo v České republice šest státních fondů. Hospodaření státních fondů skončilo v roce 2023 přebytkem ve výši 5,3 mld. Kč, což je o 33,6 mld. Kč méně než v předchozím roce 2022.

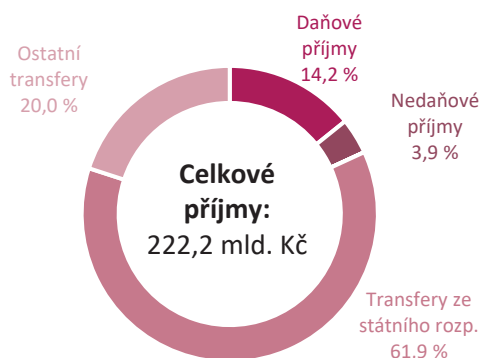
Schéma č. 9: Hospodaření státních fondů v období 2019–2023 (v mld. Kč)

	2019	2020	2021	2022	2023	2023 – 2022
Příjmy	141,5	174,2	191,1	231,9	222,2	↓ -9,7
Výdaje	142,5	169,9	183,4	193,0	216,9	↑ 23,9
Saldo	-1,0	4,2	7,7	38,9	5,3	↓ -33,6

Zdroj: státní závěrečné účty za roky 2019–2022, Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023.

V roce 2023 byly celkové příjmy státních fondů ve výši 222,2 mld. Kč. Z hlediska struktury příjmů tvořily největší podíl transfery ze státního rozpočtu (61,9 %), následovaly ostatní transfery (20 %), daňové příjmy (14,2 %) a nedaňové příjmy (3,9 %). Celkové výdaje dosáhly v roce 2023 výše 216,9 mld. Kč a největší podíl tvořily kapitálové výdaje (61,5 %).

Graf č. 41: Struktura příjmů státních fondů

Graf č. 42: Struktura výdajů státních fondů

Zdroj: informační portál MONITOR.

Přebytek hospodaření státních fondů (dále také „SF“) v roce 2023 ovlivnilo především kladné saldo Státního fondu životního prostředí (dále také „SFŽP“) ve výši 24,9 mld. Kč a záporné saldo Státního fondu dopravní infrastruktury (dále také „SFDI“) ve výši 19,7 mld. Kč.

K přebytku SFŽP přispěly zejména vyšší než rozpočtované příjmy. Rozpočet příjmů byl v roce 2023 stanoven na 32,3 mld. Kč a byl splněn na 179,7 %, což znamená, že skutečné příjmy dosáhly 57,9 mld. Kč.

Tabulka č. 6: Přehled vybraných ukazatelů státních fondů v roce 2023

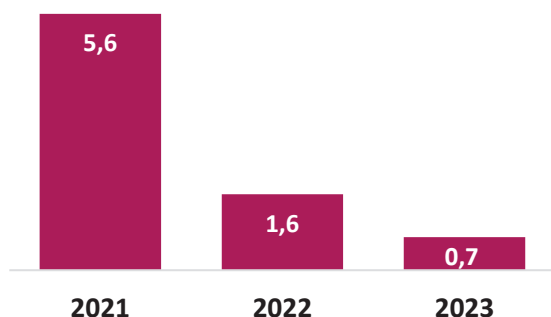
(v mld. Kč)

Státní fond	Příjmy	Výdaje	Saldo
Státní fond životního prostředí ČR	57,9	33,0	24,9
Státní fond kinematografie	1,9	1,6	0,3
Státní fond kultury České republiky	0,1	0,1	0,0
Státní zemědělský intervenční fond	36,6	36,9	-0,3
Státní fond dopravní infrastruktury	124,3	143,9	-19,7
Státní fond podpory investic	1,3	1,3	0,0
Celkem	222,2	216,9	5,3

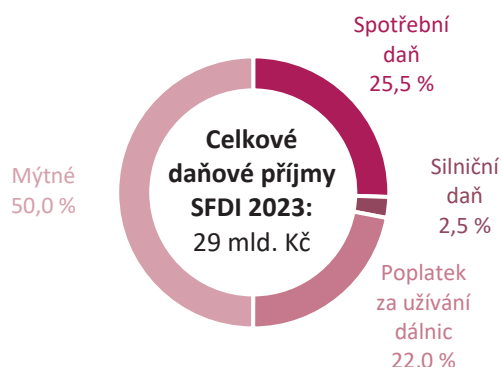
Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023.

Hospodaření SFDI ovlivňují zejména transfery ze státního rozpočtu – jejich podíl dlouhodobě stoupá, a to za současného poklesu podílu SFDI na daňových příjmech. Například v roce 2014 činil podíl transferů ze státního rozpočtu do SFDI 52,4 % a v loňském roce již 70,9 %. Důvodem poklesu podílu daňových příjmů SFDI byl nižší příjem ze spotřebních daní a silniční daně.

Graf č. 43: Pokles inkasa silniční daně (v mld. Kč)

Graf č. 44: Struktura daňových příjmů SFDI

Zdroj: informační portál MONITOR.

Zrušení silniční daně pro vozidla do 12 tun vedlo k výraznému snížení příjmů z této daně. V roce 2021 byly skutečné příjmy SFDI ze silniční daně 5,6 mld. Kč, v roce 2022 klesly na 1,6 mld. Kč a v roce 2023 byl příjem pouze na úrovni 0,7 mld. Kč. Počet registrovaných vozidel a intenzita dopravy přitom nadále výrazně stoupá.

Sazba spotřební daně z benzínu je navzdory vysoké inflaci na stejné úrovni jako v roce 2010, tedy na hodnotě 12 840 Kč/1 000 litrů benzínu, a sazba spotřební daně z motorové nafty je na stejné úrovni jako v roce 2004, tj. na hodnotě 9 950 Kč/1 000 litrů nafty.

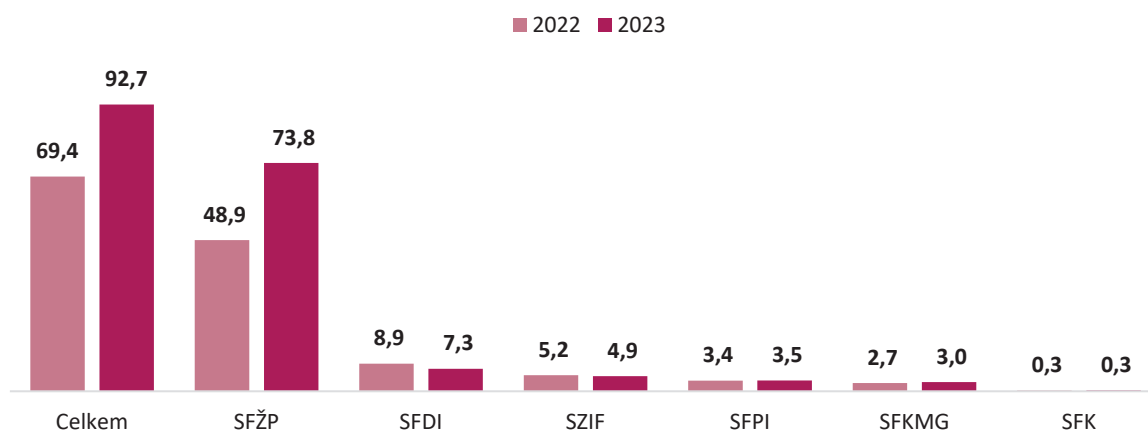
Cena dálniční známky pro osobní vozidla do 3,5 tuny byla 1 500 Kč a zůstávala neměnná již od roku 2012.¹⁴

SFDI vykázal v roce 2023 oproti minulým rokům vysoký deficit ve výši 19,7 mld. Kč. Fondu byl kromě transferu ze státního rozpočtu pro pokrytí potřeb jím financovaných projektů poskytnut také úvěr od MF ve výši 18 mld. Kč. Na tento úvěr získalo MF peněžní prostředky výpůjčkou od Evropské investiční banky, kterou schválila vláda ČR.

NKÚ upozorňuje, že financování deficitního rozpočtu SFDI tímto způsobem zvyšuje státní dluh, který není řízen skrze státní rozpočet. Uvedené financování rovněž snižuje transparentnost hospodaření s veřejnými prostředky. Přitom ČR měla k 31. 12. 2023 od Evropské investiční banky úvěry ve výši 28,7 mld. Kč, za úroky jen v roce 2023 uhradila více než 1 mld. Kč.

Kladné hospodaření SF v roce 2023 se projevilo vysokým meziročním nárůstem stavu peněžních prostředků na bankovních účtech o 23,3 mld. Kč. Nejvíce meziročně vzrostl zůstatek Státnímu fondu životního prostředí (o 24,9 mld. Kč), a to zejména kvůli nevyčerpání peněžních prostředků z *Modernizačního fondu*.

Graf č. 45: Meziroční porovnání stavu peněžních prostředků na bankovních účtech jednotlivých státních fondů k 31. 12. (v mld. Kč)

Zdroj: informační portál MONITOR.

3. HOSPODAŘENÍ ZDRAVOTNÍCH POJIŠŤOVEN

Ke dni 31. 12. 2023 poskytovalo prostřednictvím systému veřejného zdravotního pojištění služby sedm zdravotních pojišťoven.

Objem celkových výdajů zdravotních pojišťoven v roce 2023 na úrovni téměř 470 mld. Kč představuje významnou položku veřejných výdajů. Zdravotně pojistné plány (dále také „ZPP“) jednotlivých zdravotních pojišťoven schvaluje Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Návrhy ZPP předložily zdravotní pojišťovny ve stanoveném termínu.

V roce 2023 PSP ČR opět neschválila ZPP, což vedlo k tomu, že zdravotní pojišťovny musely hospodařit v režimu provizoria. NKÚ dlouhodobě upozorňuje na skutečnost, že ZPP nejsou ze strany PSP ČR schvalovány včas nebo vůbec, což vede k porušování příslušných zákonů o zdravotních pojišťovnách¹⁵.

Schéma č. 10: Hospodaření zdravotních pojišťoven v období 2019–2023 (v mld. Kč)

	2019	2020	2021	2022	2023	2023 – 2022
Příjmy	331,5	358,0	407,1	432,7	467,3	 34,6
Výdaje	318,0	352,2	419,6	427,7	469,1	 41,4
Saldo	13,5	5,8	-12,5	5,0	-1,8	 -6,8

Zdroj: státní závěrečné účty za roky 2019–2022, *Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023*.

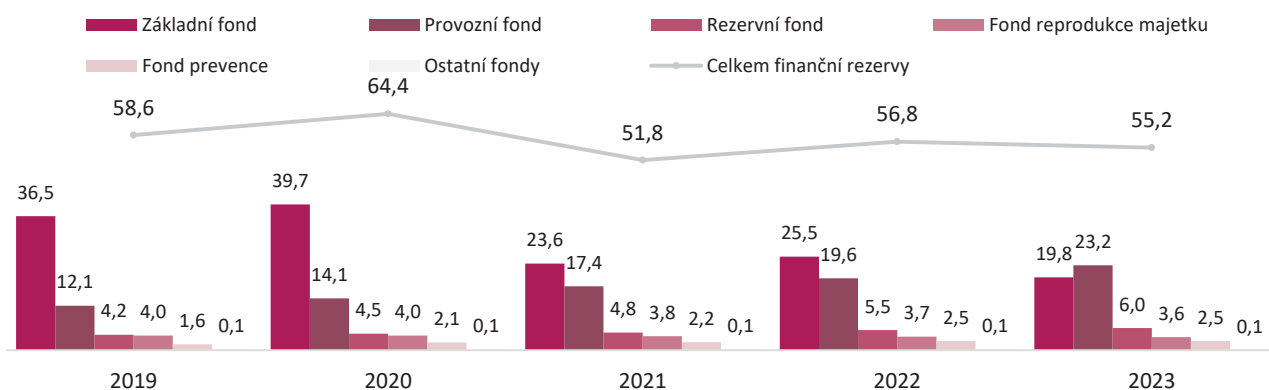
Příjmy zdravotních pojišťoven v roce 2023 dosáhly hodnoty 467,3 mld. Kč; meziroční nárůst činil 8 % a byl výsledkem především navýšení platby pojistného na veřejné zdravotní pojištění u osob, za něž je plátcem pojistného stát (tzv. státní pojištěnci). Zvýšila se také částka vyměřovacího základu z 11 014 Kč na 14 074 Kč za kalendářní měsíc. To představovalo zvýšení měsíční platby za osobu o 413 Kč.

Výdaje zdravotních pojišťoven dosáhly 469,1 mld. Kč a meziročně rostly o 9,7 %. Celkové saldo bylo v roce 2023 záporné (-1,8 mld. Kč). Finanční rezerva zdravotních pojišťoven tak letos klesla o 2,9 % na 55,2 mld. Kč.

15

Zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů (ustanovení o schvalování ZPP v návaznosti na termíny projednávání státního rozpočtu).

Graf č. 46: Vývoj stavu fondů zdravotních pojišťoven v letech 2019–2023 (v mld. Kč)

Zdroj: státní závěrečné účty za roky 2019–2022, Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2023.

Zůstatky na bankovních účtech základního fondu určeného k úhradě zdravotních služeb poklesly, a to z 36,5 mld. Kč v roce 2019 na 19,8 mld. Kč v roce 2023. Naopak zůstatek na bankovních účtech provozního fondu vzrostl z 12,1 mld. Kč v roce 2019 na 23,2 mld. Kč v roce 2023.

V rámci KA č. [23/12](#)¹⁶ se NKÚ mj. zaměřil na hospodaření Zdravotní pojišťovny ministerstva vnitra České republiky a zjistil, že nepostupovala při hospodaření s peněžními prostředky vždy podle zákona. Například porušila zákon o zadávání veřejných zakázek při nákupu služeb nebo zákon o účetnictví při správě pohledávek z veřejného zdravotního pojištění. Na kontrolním vzorku ale NKÚ nezjistil, že by pojišťovna vynakládala peněžní prostředky nevhodně nebo neúčelně.

V. VYHODNOCENÍ SPRÁVNOSTI VYKÁZANÝCH ÚDAJŮ

Výchozím dokumentem pro hodnocení výsledků rozpočtového hospodaření minulého roku je zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2023¹⁷. Základní ukazatele státního rozpočtu na rok 2023 jsou uvedeny v přílohách č. 1–4 zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2023, konkrétně se jedná o *Úhrnnou bilanci příjmů a výdajů státního rozpočtu*, *Celkový přehled příjmů státního rozpočtu podle kapitol*, *Celkový přehled výdajů státního rozpočtu podle kapitol* a *Ukazatele státního rozpočtu podle kapitol*.

Stanovisko NKÚ ke správnosti údajů vykázaných v návrhu státního závěrečného účtu je vydáváno k údajům uvedeným v návrhu SZÚ za rok 2023 v sešitě G v tabulkách č. 1–3 a 6–12, které vycházejí z údajů uvedených v odstavci 1, a dále k údajům uvedeným v sešitě H.

Nástrojem využívaným NKÚ k prověřování úplnosti a správnosti vykázání příjmů a výdajů státního rozpočtu uvedených v sešitech G a H návrhu SZÚ jsou zejména kontroly typu finanční audit. Tyto kontroly jsou zaměřeny na závěrečné účty jednotlivých kapitol SR, údaje předkládané pro hodnocení plnění státního rozpočtu a údaje účetních závěrek. Při těchto kontrolách jsou získávány informace využitelné pro hodnocení spolehlivosti systémů určených pro sledování a vykazování příjmů a výdajů státního rozpočtu.

Níže uvedené stanovisko je vydáno na základě tří typů kontrolních a analytických postupů, kterými jsou:

- kontroly NKÚ typu finanční audit, jejichž kontrolovaným obdobím byl rok 2023 a předmětem byly také údaje pro hodnocení plnění státního rozpočtu (průběžné finanční audity¹⁸);
- kontroly NKÚ typu finanční audit, jejichž kontrolovaným obdobím byly roky 2022 a 2021 a předmětem byly také údaje pro hodnocení plnění státního rozpočtu; tyto kontroly poskytují systémové poznatky využitelné i pro rok 2023;
- analytické odsouhlasení údajů rozpočtového hospodaření kapitol SR za rok 2023 na základě porovnání s podkladovými zdroji z *Integrovaného informačního systému Státní pokladny* (dále také „IISSP“).

¹⁷ Zákon č. 449/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2023, přílohy č. 1–4.

¹⁸ Specifikem průběžných finančních auditů je kontrola otevřeného období, což umožňuje kontrolovaným osobám během kontroly reagovat na zjištěné nesprávnosti a opravovat je.

1. Kontroly NKÚ, jejichž kontrolovaným obdobím byl rok 2023 a předmětem byly také údaje pro hodnocení plnění státního rozpočtu (průběžné finanční audity)

Ke dni vydání stanoviska k SZÚ byla za rok 2023 metodou průběžného finančního auditu prověřena správnost vykázání rozpočtových příjmů a výdajů ve třech kapitolách státního rozpočtu¹⁹. **Podíl příjmů kontrolovaných osob na příjmech státního rozpočtu v roce 2023 činil 2,7 % a podíl výdajů kontrolovaných osob na výdajích státního rozpočtu v roce 2023 činil 5,3 %.**

V rámci uvedených kontrol bylo také ověřeno, zda závěrečné účty byly sestaveny v souladu s právními předpisy a zda údaje v nich obsažené odpovídají údajům předkládaným pro hodnocení plnění státního rozpočtu, případně údajům z účetnictví. Kontrolou údajů pro hodnocení plnění státního rozpočtu a kontrolou závěrečných účtů kapitol SR bylo zjištěno jen několik ojedinělých drobných nesprávností v rámci druhového a odvětvového třídění rozpočtové skladby, které kontrolované osoby již během kontroly odstranily nebo jejich dopad nebyl z pohledu SZÚ 2023 významný.

2. Kontroly NKÚ, jejichž kontrolovaným obdobím byly roky 2021 a 2022 a předmětem byly také údaje pro hodnocení plnění státního rozpočtu

Za roky 2021 a 2022 byla kontrolami NKÚ prověřena správnost vykázání rozpočtových příjmů a výdajů u šesti kontrolovaných osob v šesti kapitolách státního rozpočtu.²⁰ V rámci uvedených kontrol bylo také zjišťováno, zda závěrečné účty byly sestaveny v souladu s právními předpisy a zda údaje v nich obsažené odpovídají údajům předkládaným pro hodnocení plnění státního rozpočtu, případně údajům z účetnictví. Kontrolou závěrečných účtů kapitol SR byly zjištěny jen nevýznamné nesprávnosti v rámci druhového a odvětvového zatřídění rozpočtové skladby, neměly však vliv na vypovídací schopnost informací uvedených v závěrečných účtech.

Příjmy kontrolovaných osob, u kterých proběhly finanční audity v letech 2021 a 2022, činily 4,7 % celkových příjmů státního rozpočtu v roce 2023 a podíl výdajů těchto kontrolovaných osob na výdajích státního rozpočtu v roce 2023 byl 6,6 %. Při kontrolách nebyly zjištěny významné nesprávnosti v druhovém a odvětvovém zatřídění vykázaných příjmů a výdajů.

- 19 Podrobnosti viz kontrolní závěry z:
 KA č. 23/17 – Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo dopravy za rok 2023, účetní závěrka Ministerstva dopravy za rok 2023 a údaje předkládané Ministerstvem dopravy pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2023 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 3/2024 Věstníku NKÚ);
 KA č. 23/18 – Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Technologická agentura České republiky za rok 2023, účetní závěrka Technologické agentury České republiky za rok 2023 a údaje předkládané Technologickou agenturou České republiky pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2023 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 3/2024 Věstníku NKÚ);
 KA č. 23/19 – Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Úřad průmyslového vlastnictví za rok 2023, účetní závěrka Úřadu průmyslového vlastnictví za rok 2023 a údaje předkládané Úřadem průmyslového vlastnictví pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2023 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 3/2024 Věstníku NKÚ).
- 20 Podrobnosti viz kontrolní závěry z:
 KA č. 22/19 – Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Státní úřad pro jadernou bezpečnost za rok 2022, účetní závěrka Státního úřadu pro jadernou bezpečnost za rok 2022 a údaje předkládané Státním úřadem pro jadernou bezpečnost pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2022 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 3/2023 Věstníku NKÚ);
 KA č. 22/18 – Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo životního prostředí za rok 2022, účetní závěrka Ministerstva životního prostředí za rok 2022 a údaje předkládané Ministerstvem životního prostředí pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2022 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 6/2023 Věstníku NKÚ);
 KA č. 22/17 – Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo zemědělství za rok 2022, účetní závěrka Ministerstva zemědělství za rok 2022 a údaje předkládané Ministerstvem zemědělství pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2022 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 4/2023 Věstníku NKÚ);
 KA č. 22/16 – Účetní závěrka Městského soudu v Praze za rok 2022 a údaje předkládané Městským soudem v Praze pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2022 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 4/2023 Věstníku NKÚ);
 KA č. 21/27 – Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo vnitra za rok 2021, účetnictví Ministerstva vnitra za rok 2021 a údaje předkládané Ministerstvem vnitra pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2021 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 4/2022 Věstníku NKÚ);
 KA č. 21/24 – Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo zdravotnictví za rok 2021, účetní závěrka Ministerstva zdravotnictví za rok 2021 a údaje předkládané Ministerstvem zdravotnictví pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2021 (kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 4/2022 Věstníku NKÚ).

3. Analytické odsouhlasení údajů rozpočtového hospodaření kapitol za rok 2023 na základě porovnání s podkladovými zdroji z IISSP (sešity G a H)

NKÚ provedl analytické ověření údajů o rozpočtovém hospodaření za rok 2023 obsažených v sešitech G a H porovnáním s podkladovými údaji z IISSP.

Rozsah údajů neověřených nebo s případným rizikem nesouladu byl v rámci ověřované části sešitu G zanedbatelný.

V rámci analytického ověření sešitu H provedeného na základě porovnání s podkladovými zdroji z IISSP nebyl zjištěn žádný významný nesoulad.

S ohledem na výše uvedené je dle názoru NKÚ možné údaje uvedené v prvním a druhém odstavci této kapitoly stanoviska NKÚ a obsažené v sešitech G a H návrhu SZÚ ” za rok 2023 považovat za správné.

SEZNAM ZKRATEK

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DSO	dobrovolné svazky obcí
EU	Evropská unie
FM	finanční mechanismy
GDDKIA	Generální ředitelství státních silnic a dálnic Polské republiky (Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad)
HDP	hrubý domácí produkt
IISSP	<i>Integrovaný informační systém Státní pokladny</i>
IZS	integrováný záchranný systém
KA	kontrolní akce
MF	Ministerstvo financí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NATO	Severoatlantická aliance
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
NPO	<i>Národní plán obnovy</i>
OICA	Mezinárodní organizace výrobců motorových vozidel (International Organization of Motor Vehicle Manufacturers)
OP 2014+	operační programy programového období 2014–2020
OP 2021+	operační programy programového období 2021–2027
OSS	organizační složka státu
p. b.	procentní bod
PHM	pohonné hmoty
PSP ČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
SD	státní dluh
SF	státní fondy
SFDI	Státní fond dopravní infrastruktury
SFK	Státní fond kultury České republiky
SFKMG	Státní fond kinematografie
SFPI	Státní fond podpory investic
SFŽP	Státní fond životního prostředí
SPO	státní příspěvková organizace
SR	státní rozpočet
státní zaměstnanci	zaměstnanci organizačních složek státu a státních příspěvkových organizací
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	společná zemědělská politika Evropské unie
SZÚ	státní závěrečný účet České republiky
ÚR	územní rozpočty
ZPP	zdravotně pojistné plány

Zkratky států použité v grafech

AT	Rakousko
BE	Belgie
BG	Bulharsko
CY	Kypr
CZ	Česká republika
DE	Německo
DK	Dánsko
EE	Estonsko
ES	Španělsko
FI	Finsko
FR	Francie
GR	Řecko
HR	Chorvatsko
HU	Maďarsko
IE	Irsko
IT	Itálie
LT	Litva
LU	Lucembursko
LV	Lotyšsko
MT	Malta
NL	Nizozemsko
PL	Polsko
PT	Portugalsko
RO	Rumunsko
SE	Švédsko
SI	Slovinsko
SK	Slovensko

Příloha č. 1: Kontrolní akce, jejichž schválené kontrolní závěry byly použity pro stanovisko NKÚ

Číslo kontrolní akce	Předmět kontroly	Datum schválení kontrolního závěru
21/24	Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo zdravotnictví za rok 2021, účetní závěrka Ministerstva zdravotnictví za rok 2021 a údaje předkládané Ministerstvem zdravotnictví pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2021	27. 6. 2022
21/27	Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo vnitra za rok 2021, účetnictví Ministerstva vnitra za rok 2021 a údaje předkládané Ministerstvem vnitra pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2021	15. 8. 2022
21/37	Peněžní prostředky státu a Evropské unie určené na modernizaci dálnice D1	3. 4. 2023
22/07	Peněžní prostředky státu určené na kompenzační bonus v souvislosti s opatřeními ke zmírnění důsledků pandemie onemocnění covid-19	24. 4. 2023
22/08	Peněžní prostředky státu a Evropské unie určené na výstavbu dálnice D35	18. 9. 2023
22/11	Peněžní prostředky státu určené na automobilní techniku Armády České republiky	20. 3. 2023
22/16	Účetní závěrka Městského soudu v Praze za rok 2022 a údaje předkládané Městským soudem v Praze pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2022	17. 7. 2023
22/17	Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo zemědělství za rok 2022, účetní závěrka Ministerstva zemědělství za rok 2022 a údaje předkládané Ministerstvem zemědělství pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2022	5. 6. 2023
22/18	Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo životního prostředí za rok 2022, účetní závěrka Ministerstva životního prostředí za rok 2022 a údaje předkládané Ministerstvem životního prostředí pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2022	16. 10. 2023
22/19	Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Státní úřad pro jadernou bezpečnost za rok 2022, účetní závěrka Státního úřadu pro jadernou bezpečnost za rok 2022 a údaje předkládané Státním úřadem pro jadernou bezpečnost pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2022	5. 6. 2023
22/27	Peněžní prostředky státu určené na podporu bydlení	27. 11. 2023
23/08	Peněžní prostředky státního rozpočtu vynaložené Ministerstvem obrany na ženijní vojsko Armády České republiky	4. 3. 2024
23/12	Prostředky vybírané na základě zákona ve prospěch Zdravotní pojišťovny ministerstva vnitra České republiky	20. 5. 2024
23/17	Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo dopravy za rok 2023, účetní závěrka Ministerstva dopravy za rok 2023 a údaje předkládané Ministerstvem dopravy pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2023	10. 6. 2024
23/18	Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Technologická agentura České republiky za rok 2023, účetní závěrka Technologické agentury České republiky za rok 2023 a údaje předkládané Technologickou agenturou České republiky pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2023	1. 7. 2024
23/19	Závěrečný účet kapitoly státního rozpočtu Úřad průmyslového vlastnictví za rok 2023, účetní závěrka Úřadu průmyslového vlastnictví za rok 2023 a údaje předkládané Úřadem průmyslového vlastnictví pro hodnocení plnění státního rozpočtu za rok 2023	10. 6. 2024

